

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Pedagogické problémy dětí v mateřské škole

Vypracovala: Michaela Vozandychová
Vedoucí práce: PhDr. Miloslava Dvořáková, CSc.

České Budějovice 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdávanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce, s databází kvalifikačních prací These.cz, provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 28.června 2013

Michaela Vozandychová

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Miloslavě Dvořákové, CSc. za odborné vedení, cenné rady, připomínky a ochotu, se kterou se mi při zpracování této bakalářské práce věnovala.

ABSTRAKT:

Bakalářská práce s názvem Pedagogické problémy dětí v mateřské škole se zabývá individuálním rozvojem a možnými problémy dětí předškolního věku. Teoretická část charakterizuje dítě předškolního věku, seznamuje s psychomotorickým vývojem dítěte. Dále se věnuje některým emočním poruchám a vývojovým poruchám učení u dětí a přibližuje problematiku vývoje a výchovy dvojčat. Praktická část seznamuje s metodami použitými při výzkumném šetření, charakterizuje sledované vzorky a průběh výzkumného šetření. Dlouhodobý kvalitativní výzkum má potvrdit či vyvrátit stanovené výzkumné otázky a navrhnout další výchovný postup.

Obsahuje kazuistiky vybraných dětí a individuální návrh opatření pro jejich další rozvoj. Součástí jsou grafické listy a kresby vybraných dětí. V závěru práce jsou shrnuty výsledky výzkumného šetření.

Klíčová slova: předškolní dítě, vývoj, problémy, kazuistiky

ABSTRACT:

This bachelor thesis called „Problems in pedagogical upbringing of preschool children“ studies their individual development and casual educational problems.

The theoretical part characterizes a child in the preschool age and its psychomotoric development. It is also focusing on some emotional and learning disorders of the children. The problematics of twins' education and growing up is included as well.

The practical part of this thesis dedicates to results of the long-term qualitative research and mentions the used methods. It also describes all the studied samples and the research progress in general. Results of the research shall confirm or refuse determined questions and propose the further way of preschool education. This part also contains casuistries of selected children and the individual plans for their continuous progress. Graphic notes and paintings of the selected ones are included.

In the concluding part of the thesis, all the results of the research are sum up.

Key words: child, progress/ development, problems, casuistries

OBSAH

ÚVOD.....	- 7 -
1.1. Charakteristika vývoje předškolního dítěte	- 8 -
1.1.1. Vývoj poznávacích procesů v předškolním věku	- 8 -
1.1.1.1. Chápání prostoru, času a počtu v předškolním věku	- 12 -
1.1.1.2. Vývoj verbálních schopností v předškolním věku	- 13 -
1.2. Psychomotorický vývoj dítěte	- 15 -
1.2.1. Psychický vývoj dítěte	- 15 -
1.2.1.1. Pět základních duševních potřeb dítěte	- 15 -
1.2.1.2. Individuální rozdíly mezi dětmi	- 17 -
1.2.2. Motorický vývoj dítěte	- 17 -
1.2.3. Růst a tělesné znaky	- 18 -
1.3. Problematika některých emočních poruch v dětství.....	- 20 -
1.3.1. Úzkostné poruchy	- 20 -
1.3.2. Disociativní a konverzní porucha	- 20 -
1.3.3. Somatizační porucha	- 20 -
1.3.4. Obsedantně-kompulzivní porucha.....	- 20 -
1.3.5. Deprese u dětí předškolního věku	- 21 -
1.4. Vývojové poruchy učení u dětí.....	- 22 -
1.4.1. Specifické vývojové poruchy učení.....	- 22 -
1.4.2. Neverbální poruchy učení.....	- 23 -
1.4.3. Lehké mozkové dysfunkce (LMD) a ADHD	- 24 -
1.5. Problematika vývoje a výchovy dvojčat.....	- 24 -
1.5.1. Dvojčata v legendách, historii a literatuře	- 25 -
1.5.2. Jednovaječná a dvouvaječná dvojčata	- 26 -
1.5.2.1. Nízká porodní hmotnost	- 27 -
1.5.2.2. Předčasně narozené děti	- 28 -
1.5.2.3. Infekce předčasně narozených dětí.....	- 28 -
2. PRAKTICKÁ ČÁST	- 29 -
2.1. Cíl bakalářské práce	- 29 -
2.1.1. Výzkumné otázky	- 29 -
2.2. Metody použité při výzkumném šetření	- 29 -
2.2.1. Charakteristika sledovaného vzorku a průběh výzkumného šetření	- 31 -
2.3. Přehled podrobných kazuistik sledovaných dětí	- 31 -
2.3.1. Kazuistika č. 1	- 31 -
2.3.2. Kazuistika č. 2	- 36 -
2.3.3. Kazuistika č. 3	- 39 -

2.3.4.	Kazuistika č. 4	- 43 -
2.4.	Interpretace získaných údajů	- 46 -
2.4.1.	Problémové oblasti	- 46 -
2.4.2.	Návrhy individuálních opatření.....	- 46 -
2.4.2.1.	Návrh č. 1	- 47 -
2.4.2.2.	Návrh č. 2	- 48 -
2.4.2.3.	Návrh č. 3	- 49 -
2.4.2.4.	Návrh č. 4	- 50 -
2.5.	Shrnutí	- 52 -
ZÁVĚR.....		- 53 -
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		- 54 -
SEZNAM PŘÍLOH		- 55 -

ÚVOD

Tato práce je zaměřena na individuální rozvoj a možné problémy dětí předškolního věku. Klíčovými slovy jsou dítě, vývoj, problémy, kazuistiky.

Každé dítě je ve svém vývoji individuální. Předškolní období je pro dítě jednou z nejdůležitějších etap vývoje života. Dítě se rozvíjí po všech stránkách. Roste, rozvíjí se motorika a psychika. Aby se dítě vyvíjelo dobře, musí být zajištěny jeho základní psychické potřeby. Může se stát, že do vývoje zasáhne nějaká událost, která opoždí vývoj dítěte. Ať je to nemoc matky v těhotenství, předčasný porod, nemoc dítěte nebo úraz. Opožděný vývoj u dětí znamená jen pár nedostatků, které se časem srovnají. Musíme najít cestu, jak dětem s nedostatky pomoci a zařadit je do dětské společnosti.

Pokud objevíme u dítěte nějaký výchovný problém, musíme se snažit jej odstranit.

Dlouhodobým pozorováním dětí zjistíme, v jaké oblasti je třeba přidat, co ještě posílit a docvičit. K tomu nám pomohou i další metody výzkumného šetření.

Do mateřské školy přichází malé děti, které mluví v jednoduchých větách, za tři roky z nich budou zralí školáci, kteří myslí, uvažují a konverzují v rozvitých větách.

Určitě si někdy vzpomenou na mateřskou školu, na to jak si krásně hrály a naučily se formou hry spoustu nových věcí.

Je na nás učitelkách, abychom dětem ten start do života, co nejvíc zpříjemnily.

Musíme jim poskytovat dobrý vzor a být jim rádcem a pomocníkem.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1. Charakteristika vývoje předškolního dítěte

Předškolní období trvá přibližně od tří do šesti let. Tato fáze je ukončena nástupem do školy. Věk dítěte při nástupu do školy se obvykle pohybuje mezi pátým a sedmým rokem. Pro tento věk je charakteristické postupné uvolňování vázanosti na rodinu a rozvoj aktivity, která už není tolik samoúčelná a umožňuje dítěti, aby se prosadilo a uplatnilo ve vrstevnické skupině. Přispívá k tomu osvojení běžných norem chování, přijatelná úroveň komunikace a znalost obsahu rolí. Na druhé straně je dětské myšlení, které je stále ještě prelogické a egocentrické, vázané na subjektivní dojem a aktuální situaci. Jedním z významných úkolů předškolního období je překonání této bariéry.

Nástup do školy je důležitým vývojovým mezníkem.

1.1.1. Vývoj poznávacích procesů v předškolním věku

Poznávání se u dětí v tomto období projevuje hlavně v zaměřenosti na nejbližší svět a pravidla, která v něm platí.

J. Piaget nazval typický způsob uvažování předškoláků jako názorné, intuitivní myšlení. Toto myšlení je málo flexibilní, nepřesné a prelogické (nerespektuje plně zákony logiky). Jeho typické znaky lze vyjádřit takto:

- *Egocentrismus* = ulpívání na subjektivním pohledu, dochází k nepřesnostem v poznávání. Langmeier (1998) uvádí pěkný příklad – dítě si zakrývá rukama oči, když chce, aby ho druzí neviděli.
- *Fenomenismus* = důraz na určitou podobu světa. Dítě je fixováno na nějakou realitu, kterou není schopno ve svých úvahách opustit. Svět je takový, jak vypadá. Přetrvává vazba na přítomnost, na aktuální podobu světa, tj. *prezentismus*.
- *Magičnost* = tendence pomáhat si při dění v reálném světě fantazií. Předškolní děti nevidí rozdíl mezi skutečností a fantazií.

– *Absolutismus* = přesvědčení, že poznání musí mít definitivní platnost a také jednoznačnou. Tato tendence je projevem potřeby jistoty u dítěte. Změny názorů dospělých jsou pro děti nepochopitelné.

Zjevná podoba světa má pro dítě opravdu dominantní význam, že pro ně jakákoliv důležitá proměna objektu či situace představuje ztrátu jejich původní totožnosti.

Vágnerová uvádí: *"Dítě sice již dříve pochopilo trvalost existence objektů vnějšího světa, ale dosud si neuvědomuje, že jde o trvalost jejich podstatných znaků, které nezávisí na proměnách vnější podoby."* (2000, s.103)

John Flavell poukazoval ve svých experimentech, jak si mladší předškoláci pletou vnější vzhled s podstatou skutečnosti. Když něco nějak vypadá, tak to takové musí být.

Myslely by si, že člověk, co si obleče nějakou masku, se promění.

V pěti letech by děti byly schopné poznat proměnu a pochopit, že sundáním masky a oblečením do vlastních šatů se člověk vrátí do původního stavu. Ke konci předškolního období se pojem zachování podstaty objektu rozvine natolik, že dítě chápe dočasnou změnu jako nepodstatnou, jako jednu z možných variant.

Myslím si, že mnoho předškolních dětí chápe, že oblečením masky se člověk nezmění, ale je spousta dětí, co se masek bojí a my bychom je neměli nutit je nosit. Řekla bych, že postupem věku se strach z masek ztrácí.

Dítě může chápat proměnu vnějších znaků bytosti jako proměnu identity. Pokud má nějaké převlečení, tak se jinak cítí a jinak chová. Děti odmítající změnu účesu nebo oblečení mají strach ze ztráty identity.

Vývoj myšlení je dlouhodobým procesem. Dítě získává schopnost chápat navrácení určitých proměn postupně, záleží jak jsou složité. Většina dětí chápe jednu změnu objektu, ale proměnu a charakter vzájemného vztahu nepochopí – dva aspekty.

Jeden z Piagetových experimentů ilustruje neschopnost takové úvahy.

Dvě stejné skleničky naplnili do stejné výše identickými korálky. Pak vzali další skleničku s užším dnem a přesypali tam tu jednu skleničku. Samozřejmě byl sloupec v užší skleničce vyšší. Dítě si myslelo, že je zde korálků víc. Bylo o tom přesvědčeno, přestože vidělo, jak byly korálky přesypány.

Předškolní dítě má vytvořen nějaký pojem trvalosti jednoho objektu v prostoru a v čase, ale nemá vytvořen pojem trvalosti množiny předmětů. Dítě upoutá to, co je nejnápadnější, neuvědomuje si, že je každá sklenice jinak široká.

"Dítě ještě neumí vnímat celek jako soubor detailů a nediferencuje příliš ani základní vztahy mezi nimi." (Vágnerová, 2000, s.104)

Pro egocentrický způsob je důležitější pohled subjektu než kvalita objektu.

Pro předškoláka je významnost aktuálně vnímaného obrazu světa v tom, že představuje nějakou subjektivní jistotu. Je to skutečně tak, protože to tak vidí. Běžnou chybou v uvažování je třídit a posuzovat objekty podle toho, v jakém jsou vztahu.

Dle dětí se například kočky a psi podobají tím, že se nemají rádi.

Dalším projevem nezralosti předškoláků je tendence měnit zcela volně kritérium klasifikace. Příkladem je třídění kostek podle tvaru. Dítě je najednou začne rozdělovat podle barvy.

L. Vygotský (1971) nazval tento styl uvažování *řetězovým pojetím*.

Myšlení dětí ovlivňuje skutečnost, že ještě nedovedou potlačit informaci, která je pro řešení daného úkolu nevýznamná.

Předškolní děti neumí uvažovat komplexněji, například o více než jednom aspektu situace. Nejsou schopné chápat transformace, nepochopí, že nové uspořádání může být navráceno do původního stavu. Egocentrismus i fenomenismus určují způsob orientace dítěte ve světě a jeho uvažování, které je dost rigidní.

Egocentrický způsob uvažování předpokládá, že je jedině možný, tj. *předpoklad apriorní správnosti a platnosti*. Pokud chybí představa o možnosti plurality názorů, pak schází impuls k hledání objektivní pravdy. Předškolák hledá jednoznačné příčiny všech situací. Náhodu považuje za něco, co mu kazí řád světa.

Vyvolává nejistotu, protože ji nelze uspokojivě vysvětlit. Vysvětlení příčiny dění nemusí být logické, ale musí být subjektivně uspokojující. Primární je potřeba řádu. Příčiny a následky mohou být zpřeházené, jednotlivé nezávislé události mohou být spojovány, i když mezi nimi není žádný vztah. Tento způsob uvažování nazývá J. Piaget *transdukce*.

Předškolní dítě ještě mnohemu dění nerozumí. Pokud je pro něj realita nesrozumitelná, vysvětlí si ji jak umí, respektive jak se mu to hodí. Interpretuje realitu takovým

způsobem, aby pro ně byla přijatelná a srozumitelná.

Takový přístup se u předškoláků projevuje i formou nepravých lží, takzvaných konfabulací = kombinuje reálné vzpomínky s fantazijními představami. Pro dítě představují skutečnost. Je o jejich pravdivosti přesvědčeno.

U předškoláka lze jen těžko oddělit vyprávění vzpomínek od fantazijní produkce.

Vágnerová uvádí: *"Fantazie má v tomto období harmonizující význam. Je nezbytná pro citovou a rozumovou rovnováhu. Dítě má potřebu alespoň občas přizpůsobovat realitu svým potřebám a interpretovat ji bez ohledu na objektivní skutečnost."* (2000, s 106)

J. Piaget (1970) to nazval asimilací. Fantazie má pro děti relaxační, emociálně příznivý účinek. Děti lépe rozumí světu, když mu přiřítají vlastnosti živých bytostí. V předškolním věku již umí odlišit živé bytosti od neživých, ale jsou schopné rozdíly přehlížet a přiřítat neživým věcem vlastnosti živých.

Typické pro myšlení předškoláků je útržkovitost, nekoordinovanost a nepropojenost, chybí komplexní přístup. Uvažování dětí je zúžené, zaměřené jen na jednu oblast. Myšlení je nevratné, nepohyblivé a rigidní.

Je jisté, že se dítě mnoho naučí od starších dětí a dospělých. Učení je efektivnější, když dospělý trochu pomůže problém vyřešit.

Nejefektivnější působení při dětském učení je v té oblasti, kde je dítě připraveno na specifické vedení pozitivně reagovat.

Předškolní dítě vyjadřuje svůj názor na svět ve hře, v kresbě nebo ve vyprávění. Projeví se v nich typické příznaky dětského myšlení a emočního prožívání.

Skutečnost je zde srozumitelná a zjednodušená.

Kresba je jednou ze symbolických funkcí, v níž se projeví tendence zobrazit realitu tak, jak ji dítě chápe (Piaget, 1970). Pro batolata je zajímavé čmárání samo o sobě, často víc než výsledek. Teprve později je dítě schopné něco konkrétního nakreslit. Kresba se stává jedním ze způsobů symbolického zobrazení skutečnosti (Piaget, 1966, Kellog: 1969, Steinberg a Belsky: 1991).

Podobnost zobrazovaného objektu a kresby je závislá na dosažení potřebné úrovně všech schopností a dovedností (motorika, senzomotorická koordinace, poznávací procesy), ale i na tom jaký je aktuální emoční stav. Protože dítě vyjadřuje v kresbě spíše postoj k objektu, můžou v ní převažovat subjektivně důležité rysy nad reálnou podobou.

Z. Matějček (1994) k tomuto stručně a výstižně říká, že dítě kreslí to, co o objektu ví. To, co se mu zdá důležité. Zpočátku má kresba lidské postavy končetiny a hlavu. Často jí chybí trup, ale není to proto, že by ho dítě nevidělo, ale protože ho dítě nepovažuje za důležitý.

Později před nástupem školní docházky se dětská kresba stále více podobá skutečnosti. Podle Rhody Kelloggové (1970) se fáze rozvoje kresby nazývá reprezentativní. Dítě kreslí spíš to, co vidí. Je to jeden z důkazů rozvoje decentrace dětského poznávání.

Hra a vyprávění vyjadřují vlastní interpretaci reality a postoj ke světu, eventuelně k sobě samému. Hra slouží dítěti jako prostředek k vyrovnání se s realitou, která je pro něj nějak problematická. Umožňuje mu uspokojit různá přání (symbolicky), která v reálném světě uspokojit nelze. Předškoláci se stále musí přizpůsobovat požadavkům okolního světa, který ještě příliš dobře nechápu. Ve hře zpracuje dítě problematickou zkušenost, jak samo chce.

Může si přehrát situaci, která se jej citově dotkla a najde na této úrovni přijatelné řešení. Stejně znaky má pohádkový svět. P. Říčan (1990) mluví o zjednodušení, primitivních rysech pohádkového dění. Pohádkové bytosti jsou buď dobré nebo zlé, není pochyb o tom jaké. Pohádka má dobrý konec, zlo bývá potrestáno. Vše funguje dle pravidel. I pro mnohé dospělé jsou pohádky relaxačním prostředkem.

1.1.1.1. Chápání prostoru, času a počtu v předškolním věku

Prostor

I pro vnímání prostoru je charakteristická egocentrická perspektiva. To znamená, že dítě přeceňuje velikost nejbližších objektů, protože jsou pro něj velké a podceňuje vzdálenější, protože je vidí malé. Neumí správně odhadovat prostorové vztahy. Hodnotí je podle toho, jak se mu jeví. Dítě ještě nedozrálo k tomu rozlišovat polohu vpravo a vlevo. Diferenciace polohy nahoře a dole je správná. Pozice pozorovatele je ve vztahu k vnímaným objektům méně přesně fixována. Určitou roli zde hrají mechanismy čistě biologického zrání.

Čas

Tento pojem se rozvíjí pomalu. Dítě měří čas prostřednictvím určitých událostí a opakujících se jevů. Koncentruje se na přítomnost, je vázané na aktuálně vnímané dění. Přeceňuje délku časového intervalu.

Čas není pro děti důležitý, je spíše obtěžující. Dítě nespěchá, je pro něj významnější přítomnost než budoucnost. Jakékoliv dění, které je lokalizováno do vzdálenější budoucnosti, se stává pro dítě něčím zcela nereálným, tedy nezajímavým.

Počet

Ve svém poznávání má dítě vrozenou schopnost využívat kategorii počtu (Gelman, 1990).

"Podle R. Case (v Siegler, 1998) je dětské myšlení ovlivňováno centrálními konceptuálními strukturami, z nichž jedna je zaměřena na uvažování o počtu. To znamená, že počet, resp. Množství je důležitou informací o světě." (Vágnerová, 2000, s.112)

Počet je důležitá informace o světě. Nejprve jde o percepční odhad počtu věcí, později na něj navazuje počítání objektů.

Než dítě nastoupí do školy, naučí se chápat počet jako jedno z možných klasifikačních kritérií. Stále se setkává s tím, jak někdo něco počítá a snaží se dělat totéž. Předškolní děti znají názvy čísel, ale chybí jim porozumění podstatě číselného pojmu.

Experimenty Karen Wynnové (1990, 1992) ukázaly, že tříleté dítě umí rozlišit počet zvířátek na kartičkách, pokud se počet nápadně liší. Například jedno zvířátko a pět zvířátek. Nerozezná dvě podobná množství. Třeba pět a šest. Čtyřleté děti již tento úkol zvládají. Autorka usuzuje, že si děti nejprve osvojují obecný pojem změny množství, počtu. Vědí, že když ubereme, je počet nižší a pokud přidáme počet se zvyšuje.

Pochopení významu jednotlivých čísel trvá určitou dobu. Počítání je ovlivněno fenomenismem, to znamená vázaností na aktuální stav situace. Pokud je množina jinak uspořádána, tak se tří až čtyřleté děti pletou. Počet je pro ně jedním aspektem reality. Chápe číslo jako vlastnost objektu či množiny objektů.

K pochopení pojmů méně a více je základem porozumění pořadí. Dítě je schopné pochopit, že číslo, které je v řadě dříve, je menší než to, které následuje později.

1.1.1.2. Vývoj verbálních schopností v předškolním věku

Používání a chápání jazyka je na takové úrovni, která odpovídá stupni rozvoje poznávacích procesů. Informace získané verbální komunikací jsou zpracovány tak, jak odpovídá úroveň myšlení určitého jedince.

Verbální kompetence se u předškoláka zdokonalují ve formě i v obsahu. K rozvíjení dochází především v komunikaci s dospělými, trochu je mohou ovlivnit média a komunikace s vrstevníky. Dítě si svými otázkami obohacuje dětský slovník a rozvíjí správné vyjadřování. Nejprve začíná užívat příslovce určení místa, pak času. Předškoláci často užívají slova, která označují čas (zítra), ale často je používají nesprávně.

Vágnerová uvádí: *"Děti se učí mluvit prostřednictvím nápodoby verbálního projevu dospělých lidí (případně starších dětí), s nimiž žijí a komunikují. Avšak nápodoba řeči má selektivní charakter."* (2000, s. 114).

Předškoláci nenapodobují úplně všechno, co slyší. Zapamatují si část sdělení nebo větu s novým slovem, známým slovem v nové podobě.

Pokud dítě chápe smysl sdělení, tak se snadněji učí. Předškolní děti rády experimentují s novými výrazy, složeným slovem a spontánně je různě modifikují.

To je jedna z možností, jak se učí a rozvíjejí verbální schopnosti.

Gramatická pravidla se děti učí také nápodobou. Pomalu se rozvíjí jazykový cit. Od čtyř let začínají děti mluvit v delších větách a později v souvětích. Ve vyprávění se můžou objevit nepřesnosti a agramatismy. Děti jsou zvyklé na standardní pořadí slov ve větě. Pokud jsou řazena méně obvykle, rozumí tomu úplně jinak.

Pro rozvoj poznávacích procesů je významná složka řečového vývoje tzv. egocentrická řeč. Bývá spojena s myšlením. Egocentrická řeč přechází později na úroveň vnitřní řeči. Je řečí pro sebe, posluchače nepotřebuje ani nehledá.

"V průběhu vývoje se nejprve diferencují různé řečové funkce a teprve mnohem později, v souvislosti s jejich zaměřením se začne měnit i jejich struktura."

(Vágnerová, 2005, s. 114-115)

Tato forma řeči může mít varianty:

- Expresivní – dítě bez ohledu na ostatní posluchače vyjadřuje své pocity slovem
- Regulační – předškolní dítě řídí slovními pokyny své vlastní jednání

(Vygotský, 1971)

- Prostředek myšlení

Egocentrická řeč slouží ke zjednodušení orientace, řešení problémů a uvědomování. Doprovází a komentuje různé dětské aktivity. Je sociálně stimulována, ale zaměření sociální není. Postupně se stává vnitřní řečí.

1.2. Psychomotorický vývoj dítěte

Psychomotorickým vývojem rozumíme vazbu vývoje psychického a tělesného, které na sebe navzájem působí. Po celý život probíhá vývoj dítěte v jednotlivých etapách. U každého je zcela jedinečný. Ve fázích vývoje neexistují normy, co a kdy má dítě umět. Ve zvládání dovedností jsou individuální rozdíly. Každé dítě má své individuální tempo vývoje.

Celkový vývoj je závislý na vývoji mozku, nervového systému a dalších systémů.

Vývoj můžeme do určité míry ovlivňovat (povzbuzovat nebo i zpomalovat) svým působením a působením prostředí. Mezi nejdůležitější smysly, které mají vliv na celkový vývoj dítěte, patří sluch, zrak a hmat. S jejich rozvojem dochází i k rozvoji pohybových dovedností, a platí to i naopak.

1.2.1. Psychický vývoj dítěte

Aby se každé dítě po duševní stránce vyvíjelo dobře, zdravě a uspokojivě potřebuje, aby v pravý čas a v náležitě míře byly naplněny jeho základní psychické potřeby.

Zdeněk Matějček říká, že pokud některá z oněch potřeb není splněna, je to pro dítě určitá nevýhoda a v budoucím životě to stojí dost práce, aby se následky takového nedostatku vyrovnaly a odstranily (= psychická deprivace).

"Zajisté je lépe těžkostem předcházet než je napravovat." (2005, s.28)

Má-li být tomu malému tvorečku opravdu dobře, musíme vědět, co bude potřebovat, až bude vyrůstat, vyspívat, dovádět, zlobit, atd.

1.2.1.1. Pět základních duševních potřeb dítěte

Na první místo patří základní *potřeba přiměřené stimulace čili přívodu podnětů z vnějšího světa*. Centrální nervový systém přijímá podněty. Měly by přicházet v náležitém množství a v kvalitě. Tak, aby se mozek stal optimálně výkonným.

Organismus dítěte potřebuje přiměřené množství středně silných a proměnlivých podnětů. Pokud se mu takových podnětů nedostává, rozvíjí se centrální nervový systém neoptimálně.

Druhou potřebou je *potřeba řádu ve věcech a vztazích*, tzv. *smysluplný svět*. Je to základní podmínka, aby se z podnětů mohlo dítě něčemu naučit. Dítě poznává svět a získává zkušenosti. Rodiče ho chválí za výsledky, dávají najevo, že si cení jeho výkonů. Je to princip učení a půjde s ním dál.

Potřeba životní jistoty je třetí potřebou. Dárcem a činitelem životní jistoty jsou pro dítě rodiče (ti nejbližší z okolí). Je to věc velmi důležitá. Spolehlivě to rodiče poznají, když mu nebudou věnovat dost pozornosti, nebo když bude odmítat cizí návštěvníky.

Dle Matějčka: "*Teprve s jistotou v zádech se dítě může vydávat na dobrodružné výpravy za poznáním světa.*" (2005, s.29)

Projeví se to, když dítě začne zkoumat svůj životní prostor (asi 10.měsíc, když leze) a později prostor společenský (2.rok, když chodí).

Čtvrtou potřebou je *potřeba pozitivní identity neboli vlastního "já"*.

Brzy rodiče poznají, že dítě něco chce a něco nechce, má "svou vůli". Dítě poznává, že se na své okolí může spoléhat, že k nim patří, že pro ně má určitý význam a určitou hodnotu. Podle toho, jak dítě přijímáme, jak se k němu chováme, je jeho sebedůvěra a sebevědomí silnější nebo slabší, pevnější nebo jen povrchní. Čím dál víc si bude uvědomovat své "já".

Poslední, pátou potřebou je *potřeba otevřené budoucnosti*.

Tato potřeba je skutečně lidská nebo-li existenciální. Až ve středním školním věku (11-12 let) dítě objeví budoucnost. Ale již první krůčky postřehneme, až se bude na něco těšit, či až bude mít z něčeho strach.

Jen člověk si uvědomuje plynutí času. Otevřená budoucnost, životní perspektiva, naděje, to táhne život dopředu.

Někdo by mohl namítnout, že tyto potřeby se netýkají dětí předškolního věku, ale není to pravda. Pokud se tyto potřeby nenaplní, nemůže dojít ke správnému rozvoji dítěte. Dítě se přece vyvíjí od početí a předškolní věk je další vývojovou etapou hned po věku batolecím. Tyto etapy se všelijak překrývají a prolínají. U každého dítěte je to jiné, nebo-li individuální.

1.2.1.2. Individuální rozdíly mezi dětmi

Individuální rozdíly mezi dětmi jsou veliké. Někdo je napřed, někdo ne. Časem se tento rozdíl většinou srovná. Pokud je v některé oblasti opoždění výraznější, pak je to důvodem k poradě s odbornými pracovníky. Poradu bychom neměli odkládat.

Nejprve navštívíme dětského lékaře a ten nám podle potřeby doporučí dětského psychologa, nejsou-li všechny naše potíže v jeho kompetenci.

Jestliže navštívíme první dětského psychologa a obtíže se vymykají psychologickému poradenství, doporučí nám on jiného odborníka.

"Z praxe možno k tomu jen dodat, že v případech určitého nerovnoměrného nebo jednostranného vývoje se zpravidla najdou prostředky, jak dítěti pomoci k vyrovnání nedostatků a k radostnému zařazení do dětské společnosti."

(Matějček, 2005, s.137)

1.2.2. Motorický vývoj dítěte

Předškoláci jsou stále v pohybu a do všeho, co je zaujme, se pouští naplno. Dále se rozvíjejí motorické schopnosti. Tříleté až šestileté děti bývají plné energie, nadšení a zvědavosti.

Tříleté dítě:

Po schodech chodí nahoru i dolů samo a střídá při tom nohy. Někdy z posledního schodu skáče snožmo. Na chvíli udrží rovnováhu na jedné noze. Umí kopat do míče.

Nakrmí se samo, jen občas potřebuje minimální pomoc. Skáče na jednom místě.

Jezdí na pojízdných hračkách (tříkolka, šlapací auto). Hází míč vrchem, nehodí daleko a neumí hodit na cíl. Chytá velký míč do nastavených rukou. Houpá se rádo na houpačce (do výšky ne). Lépe zachází s tužkou, pastelkami a fixy.

Snaží se o kruhové, svislé a vodorovné tahy. Tužku již nedrží celou dlaní jako dříve.

Čtyřleté dítě

Umí chodit po čáře (v jedné přímce). Skáče na jedné noze. Ovládá velmi dobře řízení pojízdných hraček. Leze na dětských průlezkách, žebřících, šplhá po stromech.

Přeskočí vysokou překážku (12 až 15 cm). Rozeběhne se, zastaví, umí utíkat s lehkostí. V házení míčem je lepší. Daří se mu zamířit na cíl. Dokáže postavit věž s větším počtem kostek. Z plastelíny vytvaruje různé objekty (zvířata, cukroví).

Umí překreslit některá písmena a tvary. Kreslí a maluje se záměrem.

Dokáže navlékat dřevěné korálky na šňůru.

Pětileté dítě

Chodí pozpátku, našlapuje napřed na patu a pak na špičku. Chodí bez pomoci po schodech a střídá nohy. Dělá kotrmelce (některé dítě se to naučí, musí správným způsobem). Dovede se dotknout prstů u nohou.

Umí přejít přes kladinu.

Šestileté dítě

Zvětšuje se síla svalů. Chlapci bývají silnější. Hrubá i jemná motorika se zlepšuje. Pohyby přestávají být zbrklé. Bývá tělesně aktivní: běhá, skáče, leze, šplhá a hází.

Neustále s sebou šije, i když se snaží sedět klidně. Má lepší koordinaci oka a ruky.

Je obratnější, zručnější. Jde lépe jízda na kole, plavání a kopání do míče.

Baví ho výtvarné a rukodělné práce. Dle zájmu píše číslovky a písmena.

Obkresluje různé předměty. Skládá papír. Vystřihuje jednoduché tvary.

Snaží se zavázat si tkaničky.

1.2.3. Růst a tělesné znaky

Tříleté dítě

Dítě roste pomaleji než v prvních dvou letech. Za rok vyroste o 5 až 7,6 centimetrů. Průměrná výška je 96,5 až 101,5 cm (dvojnásobek porodní délky).

Přibírá 1,4 až 2,3 kilogramy ročně. Váží 13,6 až 17,2 kilogramů. Tepová frekvence se pohybuje mezi 90 až 110 tepy za minutu. Dechová frekvence dosahuje dvacet až třicet nádechů a výdechů za minutu, v závislosti na míře aktivity. Dýchá do břicha.

Tělesná teplota bývá v průměru 35,5 a 37,4 stupňů Celsia. Nohy rostou rychleji než ruce, dítě vypadá vyšší a dospělejší. Obvod hlavy je téměř stejný jako obvod hrudníku.

Krk vypadá protáhlejší, protože mizí tukové faldy. Postoj je vzpřímenější, břicho není již vystouplé. Nohy jsou stále jakoby křivé. Má všechny mléčné zuby.

Denně potřebuje konzumovat asi 1500 kalorií.

Čtyřleté dítě

Může vyrůst o 5 až 6,5 centimetrů. Dosahuje průměrné výšky 101,5 až 114 centimetrů.

Za jeden rok přibere přibližně 1,8 až 2,3 kilogramy. Průměrná váha je 14,5 až 18,2 kilogramů. Tepová frekvence je 90 až 110 tepů za minutu.

Dechová frekvence bývá od dvaceti do třiceti nádechů a výdechů za minutu (závisí na aktivitě a emočním stavu). Tělesná teplota se většinou pohybuje mezi 36,6 až 37,4 stupňů Celsia. Spotřeba kalorií za den je přibližně 1700. Obvod hlavy se od tří let věku dítěte již neměří.

Pětileté dítě

Povyroste o 5 až 6,5 cm za rok. Výška činí 107 až 117 cm v průměru.

Přibere asi 1,8 až 2,3 kilogramy. Průměrně váží 17,3 až 20,5 kg. Tepová frekvence se pohybuje mezi 90 až 110 tepy za minutu. Dechová frekvence je mezi dvaceti až třiceti nádechy a výdechy za minutu. Došlo k ustálení tělesné teploty – mezi 36,6 až 37,4 stupňů Celsia. Velikost hlavy téměř odpovídá velikosti hlavy dospělého jedince. Začínají vypadávat mléčné zuby. Tělo má téměř stejné proporce jako dospělý člověk. Denní spotřeba kalorií je asi 1800.

Šestileté dítě

Povyroste o 5 až 7,5 centimetru. Dívky měří 105 až 115 centimetrů, chlapci 110 až 117,5 centimetrů. Za rok přibere až 3,2 kilogramů (nárůst svalové hmoty).

Děvčata váží asi 19 až 22,5 kilogramů, chlapci 17,5 až 21,5 kilogramů.

Srdeční puls a rytmus dechu je podobný jako u dospělého jedince (80 tepů za 1 minutu a 18-28 dechů za 1 minutu). Děti vypadají vytáhle, protože dlouhé kosti paží jsou ve fázi rychlého růstu. Začínají růst druhé zuby. Děvčata většinou ztrácí zuby dříve než chlapci. Rysy v obličeji nabývají rysů dospělého jedince. Denní spotřeba kalorií je až 1700.

(Allen, Marotz, 2002)

1.3.Problematika některých emočních poruch v dětství

1.3.1. Úzkostné poruchy

Děti v předškolním věku mají bohatou fantazii. U většiny z nich pozorujeme množství strachů až fobií. Často bývá strach ze hmyzu, ze zvířat, z tělesného poškození, ze zlodějů a podobně. V tomto věku se i vlivem dosud ne zcela zřetelného odlišení fantazie a reality fobie rychle utvářejí, většinou však i rychle mizí.

"Tyto dětské fobie bývají přechodné a jen výjimečně mají přímý vztah k pozdějším neurotickým poruchám v dospělosti."

(Krejčířová, 2006. s.225)

1.3.2. Disociativní a konverzní porucha

Propojení tělesného a duševního dění je u dětí větší než u dospělých. Při vysoké míře emoční zátěže nebo silných intrapsychických konfliktech děti reagují tělesným symptomem. Osobnostní struktura dítěte se nemusí vážně narušit. Obvyklá je zvýšená hladina úzkosti, eventuálně depresivní ladění dítěte.

1.3.3. Somatizační porucha

Somatické stížnosti (= somatizační porucha) se častěji rozvíjejí u dětí se zřetelnými nápadnostmi osobnostního vývoje, na bázi disharmonického vývoje osobnosti. V průběhu vyšetření dítě líčí dramaticky nejrůznější bolesti, dechové obtíže, poruchy hybnosti a jiné tělesné symptomy. Usiluje o upoutání pozornosti a je rádo středem zájmu, což se objeví i v kresbách a ostatních projektivních technikách. Tendence k somatizaci bývá i u dalších členů rodiny. Nikdo z nich není motivován pro psychoterapii. Možnost obtíží popírají a dožadují se opakovaně somatické léčby, přičemž tím, že je dítě opakovaně hospitalizováno, je porucha dalšími lékařskými zákroky stále více fixována.

1.3.4. Obsedantně-kompulzivní porucha

Tuto poruchu zařazujeme mezi neurotické poruchy. Je charakterizovaná souborem příznaků, které mají charakter obsesí (vtíravých myšlenek) a kompulzí (nutkavých aktů). Obsedantní myšlenky se vtírají do mysli proti vlastní vůli a vyvolávají úzkost, jednak pro své obsahy a

jednak pro pocit bezmocnosti, ztráty vlády a kontroly nad vynořujícími se nápady. Kompulzivní akty jsou úkony, které je nucen pacient dělat. Provází ho úzkost z jejich nesplnění.

Pokud jsou popsány případy u předškolních dětí, bývá u nich symptomatika sycena převážně kompulzivním jednáním bez obsedantních myšlenek.

Obsedantně-kompulzivní chování dětí se fyziologicky objevuje kolem 2. roku života.

1.3.5. Deprese u dětí předškolního věku

"Možnost rozvoje deprese u dětí byla donedávna silně podceňována nebo i zcela popírána jednak pod vlivem obecného laického pohledu na období dětství jako na období šťastné a bezstarostné, jednak z pohledu klasické psychoanalýzy, podle níž nezralá osobnostní struktura dítěte (především neúplně formované superego) vývoj depresivní poruchy neumožňuje. (Krejčírová, 2006, s.233)

V poslední době zaznamenáváme značný nárůst prací vztahujících se k dětské depresi, a je zcela zřejmé, že děti trpí depresí stejně tak jako dospělí. U dětí bývá častější výskyt somatických obtíží, regresivních projevů a některých dalších symptomů.

Mezi základní projevy deprese patří smutná nálada, nechutenství k jídlu, nespavost, pohybový útlum, ztráta zájmu a apatie, ztráta energie a únava, ztráta pocitu vlastní hodnoty nebo nepřiměřené pocity viny, zhoršená soustředivost, úvahy o smrti a sebevražedné myšlenky.

Vzhledem nedostatečně rozvinuté schopnosti sebereflexe nejsou děti schopné dostatečně vyjádřit slovy své vnitřní pocity. Pro tento věk jsou typické spíše somatické symptomy, zejména bolesti břicha a hlavy, ztráta zájmu o hru, radosti z ní a izolace od vrstevníků. Přibývá často denního snění. K tématům bolesti, agrese a smrti se vztahuje fantazie dítěte. Může se projevit destruktivním a agresivním chováním dítěte. Diagnostika může být obtížná. Porucha nálady se většinou neprojevuje smutkem či plačtivostí, ale dráždivostí a vzdorovitostí nebo apatií a nezájmem. Poruchy spánku a jídla jsou zcela nespecifické. U pozorování hry a neverbálních projevů dítěte se mohou projevit témata nedostatečné péče, zanedbání, studu, viny, bolesti a smrti nebo i sebevražedné myšlenky dítěte. Úroveň výkonů je snížena, chybí radost ze hry a tvůrčí činnosti. Kresby depresivních dětí bývají malé, na ploše papíru nalevo dole. Tento znak není však jednoznačně spolehlivý.

1.4. Vývojové poruchy učení u dětí

Mezi základní pojmy patří dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dysklakulie, dyspraxie a dysmúzie. Předpona -dys znamená deformaci, rozpor. Z hlediska vývoje znamená dysfunkce funkci neúplně vyvinutou. V uvedených pojmech označuje -dys nedostatečný, nesprávný vývoj dovednosti. Druhá část názvu pochází z řeckého označení postižené dovednosti.

1.4.1. Specifické vývojové poruchy učení

Dle Zelinkové *"Poruchy učení je termín označující heterogenní skupinu obtíží, které se projevují při osvojování a užívání řeči, čtení, psaní, naslouchání a matematiky."*

Každá z obtíží má individuální charakter a vzniká na podkladě dysfunkcí centrální nervové soustavy. Poruchy učení se mohou objevovat souběžně i s jinými handicapujícími podmínkami nebo vnějšími vlivy, nejsou však jejich přímým důsledkem.

Uvedené poruchy mají řadu společných projevů. Většinou se objevují poruchy řeči, obtíže v soustředění, poruchy pravolevé orientace, prostorové orientace. Bývá nedostatečná úroveň zrakového a sluchového vnímání i další obtíže. Jednotlivé poruchy učení jsou vzájemně příbuzné.

*"V zahraniční literatuře je používána následující terminologie. Americká literatura používá pojem **learning disability**, ve Velké Británii převažuje název **specific learning difficulties**, ve francouzštině dyslexie. V německé literatuře se setkáme s výkladovým označením **Legasthenie, Kalkulasthenie**."* (Zelinková, 2009, s.11)

Mezi základní pojmy patří **dyslexie**.

Je to porucha osvojování čtenářských dovedností. Postihuje základní znaky čtenářského výkonu, a to správnost, rychlost, techniku čtení a porozumění čtenému textu. Dítě luští písmena a hláskuje. Dlouho slabikuje nebo čte zbrkle a domýšlí slova. Můžou zaměňovat tvarově a zvukově podobná písmena (b-d-p, t-d) nebo zcela nepodobná. Nemá schopno provést hláskovou syntézu.

Dysgrafie

Postihuje grafickou stránku písemného projevu, to jest čitelnost a úpravu. Dítě si obtížně pamatuje tvary písmen a obtížně je napodobuje. Často škrtá a přepisuje písmena. Písmo bývá příliš velké, malé nebo špatně čitelné. Dalším znakem je neupravenost písemného

projevu a pomalé tempo psaní. Písařský výkon je pro dítě velmi náročný, vyžaduje neúměrně mnoho energie, vytrvalosti a času.

Dysortografie

Je porucha osvojování pravopisu. Mezi dysortografické chyby patří rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek, rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni a sykavek. Dochází k vynechání, přidání, přesmyknutí písmen nebo slabik. Gramatické učivo lze zvládnout pouze s velkými obtížemi. Děti mají nižší úroveň kognitivních funkcí a procesů.

Dyskalkulie

Projevuje se obtížemi při osvojování matematických pojmů, provádění operací a chápání. Dítě si často osvojuje početní spoje na základě paměti. Dlouho setrvává počítání pomocí prstů. Nebo může být porušena matematická logika a dítě nechápe základní postupy. Manipulace s čísly, číselné operace, matematické představy a geometrie jsou pro dítě náročné operace. Rýsování v geometrii nezvládá v případě grafomotorické poruchy.

J. Novák rozlišuje praktognostickou, verbální, lexickou, grafickou, operační, ideognostickou dyskalkulii.

Dyspraxie je porucha, která postihuje plánování, osvojování a provádění volných pohybů. V zahraničí je užívána řada jiných označení. Například cerebelární deficit, minimální mozková dysfunkce, vývojové poruchy koordinace a další.

Dysmúzie je porucha v osvojování hudebních dovedností.

1.4.2. Neverbální poruchy učení

Charakteristickým rysem této poruchy jsou obtíže v prostorové orientaci, termín se objevuje v sedmdesátých letech 20. století. Projevuje se například neschopností zapojit se do míčových her. Dítě neví, kde stojí, nedokáže přihrát.

Podobné je to v sociální orientaci. Neumí odhadnout postoj dětí a dospělých, interpretovat výraz obličeje, gest a afektivní přízvuk hlasu.

Rychlost čtení je průměrná, nedostatek smyslu pro rytmus. Paměť pro fakta a data bývá na výborné úrovni. Děti s těmito poruchami učení nerozumí metaforám, slovním hříčkám, nemají smysl pro humor. I když se tyto poruchy netýkají výuky hlavních předmětů, zůstává otázkou, zda jsou pro vývoj osobnosti dítěte stejně tak závažné jako například dyslexie.

1.4.3. Lehké mozkové dysfunkce (LMD) a ADHD

"Syndrom lehké mozkové dysfunkce se vztahuje na děti téměř průměrné, průměrné nebo nadprůměrné obecné inteligence s určitými poruchami učení či chování, v rozsahu od mírných po těžké, které jsou spojeny s odchylkami funkce centrálního nervového systému."(Clements, 1966)

Odchylky se mohou projevovat různými kombinacemi oslabení ve vnímání, tvoření pojmů, řeči, paměti a v kontrole pozornosti, popudů nebo motoriky. V současnosti nejsou lehké mozkové dysfunkce ani minimální mozkové dysfunkce v mezinárodní klasifikaci nemocí zařazeny.

Není pravda, že pojem LMD je nahrazován označením ADHD. Mají sice společné znaky, ale jsou to rozdílné kategorie. Diagnostická kategorie ADHD označuje poruchu pozornosti spojenou s hyperaktivitou. V jejím rámci lze rozlišit další pojmy: ADD, ODD, ADHD bez agresivity a ADHD s agresivitou. Mezi základní znaky patří porucha pozornosti, hyperaktivita a impulzivita.

Dalším znakem je, že děti s ADHD mohou mít problémy navázat přátelství, mohou mít problémy s učením a doma. Děti s ADHD mohou mít jiné problémy, například vážné psychické poruchy a jiné psychické problémy.

K rizikovým faktorům, které by mohly ADHD predisponovat patří problematické a rizikové těhotenství, obtížný porod, špatný zdravotní stav matky, její nízký věk, požívání alkoholu a kouření, toxémie nebo preeklampsie a přenosění plodu.

Významnou rolí je genetická dispozice.

Dle Mundena a Arceluse *"Ukazuje se, že někteří lidé z poruchy ADHD časem vyrostou, asi polovina postižených dětí se na prahu dospělosti projevuje normálně. Ostatní budou mít i během dalšího života významné potíže."*(2002, s.103)

1.5.Problematika vývoje a výchovy dvojčat

I když se to možná nezdá, výchova dvojčat se výrazně liší od výchovy dětí narozených (třebaže v krátkém intervalu) po sobě. Není to jen tím, že dvojčata jsou si k nerozeznání podobná a je třeba je od sebe odlišit. Rodiče jsou zatíženi nejen fyzicky a psychicky, ale také finančně.

Každý pár dvojčat je jiný a na žádné děti nelze uplatnit stejná výchovná pravidla.

Rulíková uvádí: *"Nezáleží ani tolik na jejich jedno- či dvojvaječnosti jako spíše na jejich vzájemném vztahu."* (2008, s. 10)

Proto nelze přesně uvést obecně platná pravidla pro způsob výchovy dvojčat. Obecným názorem psychologů je oddělování dvojčat, aby si vytvořili vlastní identitu. Rulíková s tímto názorem nesouhlasí. Mezi některými dvojčaty je vazba tak silná, že oddělení (i když jen na krátkou dobu) by pro ně mohlo být traumatem.

Psychologové rovněž odsuzují stejné oblékání dvojčat. Zrovna oblékání stejných věcí je pro maminku velmi praktické a nemusí řešit spory mezi dvojčaty, která by se hádala kvůli jedné věci.

Pro rodiče je nejdůležitější naučit se svým dvojčatům rozumět a nesnažit se jim nutit stejnost nebo je násilně oddělovat.

1.5.1. Dvojčata v legendách, historii a literatuře

Narození dvojčat byl jev dost neobvyklý. Z toho důvodu se často odrážel v legendách a mýtech.

"V kmenovém či kočovném společenství se často narození dvojčat považovalo za zlé znamení spojené s nedostatkem potravy nebo se pojilo s domněnkou o cizoložství matky či krvesmilství." (Rulíková, 2008, s.134)

Díky době se názory na narození dvojčat změnily. Místo zabíjení narozených dvojčat v krizových dobách, jsou nyní dvojčata považována za symbol plodnosti. Mýty prohlašující dvojčata za bohy se objevují ve stabilnějších společnostech.

Dvojčata nalezneme v mýtech aztéckých i babylonských. Mají podobu bojovníků, léčitelů, symbolizují plodnost, světlo, jsou potomky vzduchu, hromu nebo vody.

Jiná společenství považovala narození dvojčat za hřích. Ve Východní Asii byly matky dvojčat považovány za nečisté (nevěra) a byly vyhnány z komunity. Dvojčata pak byla rituálně obětována. Hotentoti odstraňovali jedno varle muži, který je zplodil.

Dvojčata Izáka a Rebeky – Jákob a Ezau se objevují i v bibli. Po celý život stále bojovali o prvenství. Stejně tak Jákobova vnoučata - Peres a Zerach.

I v řecké a římské mytologii se setkáváme s dvojčaty. Například božská dvojčata-Apollon a Artemis (bůh světla, krásy, hudby, poezie, výtvarných umění a bohyně lovu). Musím se zmínit i o Romulovi a Removi, kteří se narodily v hladomoru odkojila je samice vlka. Tato

dvojčata založila město Řím.

V 18. století bylo postavení otce a matky při narození dvojčat odlišné. Matka byla obviňována ze sexuální chtivosti a otec byl oslavován za plodnost. Věřilo se tomu, že osud dvojčat bude tragický.

V období monarchie platilo právo prvorozeného, proto bylo důležité určit, kdo se narodil jako první.

V druhé polovině 19. století se bádáním zjistilo, že existují dvojčata jednovaječná a dvouvaječná.

Dětský psycholog A. L. Gessel se začátkem 20. století zabýval studiem jednovaječných dvojčat. Zaměřil se zejména na inteligenci v předškolním věku. Tyto výzkumy byly často kritizovány. Řešila se otázka, co činí dvojčata navzájem tak podobnými – zdali je to jen genetická výbava nebo i vliv stejného sociálního prostředí.

Nejznámější a nejsmutnější jsou výzkumy Josepha Mengeleho z koncentračních táborů, kde bylo pokusům vystaveno 150 párů dvojčat a jen málo je přežilo. O výzkum dvojčat (příčiny vzniku) se zajímal Hitler. Chtěl osídlit vyprázdněná středoevropská území árijskou rasou. Když by se odhalilo tajemství počtů dvojčat, znovuosídlení by bylo dvakrát rychlejší.

Dvojčata se objevují i v literatuře. W. Shakespeare napsal *Komedii plnou omylů*. Jedná se o příběh jednovaječných dvojčat. Byl inspirován narozením vlastních dvojčat.

Z literatury pro děti a mládež jmenuji román Ericha Kästnera *Luisa a Lotka*.

Z českých autorů stojí za zmínku Radoslav Nenadál a jeho povídka *Vezmeme si háčko*.

Popisuje vzájemnou závislost jednovaječných dvojčat, žen středního věku.

1.5.2. Jednovaječná a dvouvaječná dvojčata

Dvojčata jsou dva jedinci, kteří vznikli zmnožením těhotenstvím. Stává se tak u člověka nebo u savců, kteří obvykle rodí jen jedno mládě.

Koncem minulého století se z osmdesáti porodů narodila jedna dvojčata. V současné době je počet narozených dvojčat dvojnásobný. Tento stav nastal díky hormonální léčbě, asistované reprodukci a také se často narodí dvojčata, když žena vysadí antikoncepci a během krátké doby otěhotní.

Dispozice k porodu dvojčat se dědí. Obvykle to bývá z matčiny strany. Dvojčata se mohou lišit tempem růstu a vývoje.

Jednovaječná dvojčata jsou stejného pohlaví a téměř identická. Dvacet pět procent dvojčat vzniká oplodněním jednoho zralého vajíčka jednou spermií.

Po té se zárodečná buňka rozdělí na dvě. Buď může mít každý zárodek vlastní placentu a plodový obal, jako je tomu u dvojvaječných dvojčat a jejich genetická výbava je shodná. Tato situace nastává, když se vajíčko rozdělí do tří dnů po oplodnění.

Pokud se vajíčko rozdělí mezi třetím a sedmým dnem od početí, mají oba zárodky dva vnitřní plodové obaly, jeden vnější a jednu placentu.

Po třináctém dni od početí nemůže již dojít k úplnému rozdělení a vznikají dvě částečně srostlé bytosti, siamská dvojčata. Často u nich dochází k samovolnému potratu. Pokud je dle ultrazvuku jasné, že žena čeká siamská dvojčata, je jí nabídnuto umělé ukončení těhotenství. Po narození siamských dvojčat může dojít k chirurgickému oddělení, záleží na jejich srůstu a počtu a uložení orgánů.

Dvojvaječná dvojčata nejsou identická. Buď mohou být stejného nebo smíšeného pohlaví. Nejčastěji bývá ženské pohlaví. Nejméně častá je kombinace děvče a chlapec. Dvojvaječná dvojčata vznikají, pokud jsou dvě vajíčka oplodněna dvěma spermiemi. Každé dvojče má oba plodové obaly a vlastní placenty. Každé si nese vlastní odlišnou genetickou výbavu. Okolo šestého týdne těhotenství se na ultrazvuku dají rozpoznat dvojčata.

1.5.2.1. Nízká porodní hmotnost

Pokud dojde k předčasnému narození novorozence v běžné nemocnici, je transportován v inkubátoru na specializované pracoviště takzvané perinatologické centrum. Každý převoz představuje vysoké riziko komplikací.

Opožděný nitroděložní růst je jednou z příčin nízké porodní hmotnosti novorozenců. Jeho důvody nejsou zcela známy. Nejčastějším důvodem je porucha funkce placenty, je omezen příjem živin z matčina těla. U dvojčat se může týkat jednoho nebo obou.

Dalším důvodem nízké porodní hmotnosti může být nemoc, která se nazývá transfuzní syndrom dvojčat. Toto onemocnění postihuje jednovaječná dvojčata, která mají pouze jednu placentu. V případě transfuzního syndromu se narodí zcela rozdílná dvojčata, i když jsou jednovaječná. Jedno je velké, zarudlé a druhé malé, bledé. K nerovnoměrnému růstu dvojčat dojde díky chybnému propojení oběhových systémů obou plodů přes společnou placentu. Dochází k nestejněměrnému přísunu živin v době těhotenství. Jedno z dvojčat zásobuje krví druhé. Stává se chudokrevné a podvyživené. Pokud obě děti přežijí, mohou mít nemocné

vnitřní orgány, zejména srdce. Hrozí u nich riziko nedostatečného vývoje mozku, dětská obrna. Zejména u malého plodu. Ale i větší plod není bez rizika, má více krve, červených krvinek, poruchu prokrvení tkání včetně důležitých orgánů a problém s činností srdce.

1.5.2.2. Předčasně narozené děti

Porod před 38.týdnem těhotenství je považován za předčasný. Asi v polovině případů se podaří zjistit příčina. Každý předčasný porod by měl být v dobře vybavené porodnici. Jednotka intenzivní péče musí být vybavena speciálními inkubátory s ventilátory, které slouží k zajištění dýchání nedonošených novorozenců. Právě složitá péče o dýchací ústrojí vede k jejich záchraně. Předčasně narozené děti jsou nezralé, s nízkou porodní hmotností, s nedokonale vyvinutými orgány, s větší nemocností a některé s tělesným a psychickým opožděním. Bojují o svůj život týdny a někdy i měsíce v inkubátorech.

Děti narozené již ve dvacátém čtvrtém týdnu těhotenství, dokážou lékaři v perinatologických centrech zachránit. Váží často méně než jeden tisíc gramů, některé děti i méně než pětset gramů. Budoucnost předčasně narozených dětí bývá nejistá, musí se potýkat s větším množstvím adaptačních problémů.

1.5.2.3. Infekce předčasně narozených dětí

Pokud novorozencům a malým dětem onemocní horní a dolní dýchací cesty jedná se o respiračně-syncytiální virus. U zdravého dítěte se jedná o běžné nachlazení. Onemocnění může mít těžký průběh u předčasně narozených dětí, protože mají nedostatečně vyvinuté plíce a nezískaly obranu ve formě protilátek proti respiračně-syncytiálnímu viru od matky. Pokud toto dítě prodělá uvedené virové onemocnění, zvyšuje se riziko astmatu v pozdějším věku.

Do rizikových skupin patří děti předčasně narozené, s chronickou plicní nemocí, vrozenou srdeční vadou, oslabenou imunitou, onkologickým onemocněním. Respiračně-syncytiální virus se nejvíce vyskytuje v zimním období. Šíří se kašláním a kýcháním. Nemoc začíná rýmou, kašlem a horečkou. Vážnějšími příznaky jsou sípání, obtížné dýchání až přestávky v dechu, zánět plicních průdušinek a zánět plic. Vážný stav vyžaduje přijetí na jednotku intenzivní péče a umělou plicní ventilaci.

2. PRAKTICKÁ ČÁST

2.1.Cíl bakalářské práce

Poznání osobnostních vlastností charakteristických způsobů chování a prožívání dětí, jež jsou z hlediska výchovy a vzdělávání důležité.

Vytvoření relativně spolehlivého obrazu dítěte, který umožňuje hodnotit jeho vývojové a vzdělávací pokroky a následně volit vhodná pedagogická opatření.

2.1.1. Výzkumné otázky

- 1) Probíhá vývoj dítěte v mezích normy, nebo jsou patrné větší či menší odchylky (celý vývoj nebo jen některé složky)?
- 2) Jaký výchovný postup bude pro dané dítě nejlépe odpovídající?

2.2. Metody použité při výzkumném šetření

Interview může být strukturované, polostrukturované nebo nestrukturované. U strukturovaného rozhovoru používáme připravené otázky a alternativy odpovědí. Jedná se o ústní dotazník, kde se pořadí otázek nemění. Je časově nejméně náročný a jeho vyhodnocení v porovnání s ostatními typy bývá jednodušší.

Polostrukturované je nejrozšířenější podobou interview. Tazatel se drží předem připravených otázek, ale reaguje na podněty, které přicházejí ze strany respondenta.

Nestrukturované (volné) se podobá běžnému rozhovoru. Toto interview přináší často nové a nepředpokládané informace. Jde vlastně o dialog nad určitým tématem.

Důležitá je zkušenost a pohotovost výzkumníka, který musí umět dobře reagovat na neočekávané situace. Nevýhodou je jeho obtížné vyhodnocení.

Obsahem interview (rozhovoru) jsou uzavřené, polouzavřené a otevřené otázky, a odpovědi. Užíváme jej, když hledáme bezprostřední, osobní a mnohdy i důvěrné odpovědi. Při sestavování otázek pro interview je potřeba dodržovat určitá kritéria. Velkou roli hraje i důležitost prostředí, které by mělo být tiché, klidné a izolované. Ideální je vytvořit vstřícné ovzduší. Interview zaznamenává sám badatel. Je zde nutná jeho velká koncentrace. Nebo provádí záznam badatelovo spolupracovník. Přítomnost další osoby může být pro respondenta rušivá. Dalším řešením je použití technických prostředků, diktafonu či kamery.

Nutný je písemný souhlas respondenta s nahráváním. Po skončení interview nastává jeho vyhodnocení.

Analýza dokumentů (obsahová analýza) o dítěti je cenným zdrojem informací v pedagogickém výzkumu. Patří nejen ve výzkumu pedagogickém, ale i v psychologickém k základním činnostem.

Pozorování patří mezi nejdůležitější metody pedagogické diagnostiky. Pozorování je výzkumnou metodou, je-li záměrné, cílevědomé, plánovité, systematické a řízené. Výhodami je přirozenost, nízké náklady, přímé sledování reálných jevů, získání dat a kvantitativních údajů. Učitel vnímá dítě v průběhu celého dne, týdne, školního roku. Má možnost sledovat jeho vývoj a to dlouhodobě.

Rozlišujeme krátkodobé pozorování, které může dát podnět k pozorování dlouhodobému.

Pozorování může být systematické, které předpokládá vytvoření přehledu, záznamového archu nebo využití techniky (videokamera). Zaznamenávají se projevy dítěte a cílem je rozhodnout o optimálním vedení dítěte. Pozorování je zaměřeno na projevy dítěte, které lze vidět, slyšet a měřit. V chování se odráží zkušenosti, vědomosti, obsah psychického života a prožívání dítěte. Určité chování můžeme chápat jako reakci na určité psychické procesy. Na základě chování vyvozujeme závěry, které jsou tím kvalitnější, čím je pozorování přesnější. Čím více dítě pozorujeme, tím víc jsou naše závěry přesné.

Neprojektivní kresebné techniky (spontánní kresby) mohou sloužit k orientačnímu posouzení celkové vývojové úrovně a k posouzení úrovně senzomotorických dovedností, vývoje vizuální percepce a jemné motoriky. V kresbě se projevuje typ temperamentu, osobní tempo a emoční prožívání. Při kresbě postavy má pro děti největší význam lidský obličej, protože je důležitý při navazování sociálního kontaktu. Děti se soustředí na zobrazení hlavy a detailů obličeje. Dětské kresby vycházejí ze zkušeností s vlastním tělem.

Návštěva v domě pozorovaného Tobiáška mi umožnila více ho poznat. Jeho prostředí, kde žije, pokojíček, hračky a rodiče. Celá rodina na mě působila harmonickým dojmem. V domě bylo velmi čisto a vše precizně uspořádané. Tato vlastnost se objevuje i u Tobiáška (musí mít perfektně vyskládané hračky a všechny mají své pevné místo). Dům je velký, a proto má možnost běhat a vyžít se v prostoru. Bydlí na samotě v blízkosti lesa, což vysvětluje jeho výborné znalosti o přírodě. Dle pohostinnosti maminky soudím, že pijí zdravé nápoje a častou pečou domácí koláče. Všichni členové rodiny mají slušné jednání a vystupování. Tobiáš je důsledně vychováván a šťastný v místě, kde žije.

2.2.1. Charakteristika sledovaného vzorku a průběh výzkumného šetření

Výzkumný vzorek tvořily čtyři děti, které navštěvují mateřskou školu, kde pracuji.

Všechny chodí do mé třídy, takže jsem měla možnost vést od září do května záměrné pozorování dětí. Vše jsem si písemně zaznamenávala. Velkou výhodou pro děti je známé prostředí, takže se chovají přirozeně. Protože znám zkoumané děti již od nástupu do mateřské školy je jejich charakteristika důkladná. Dlouhá doba pozorování mi umožnila poznat je v hodně životních situacích. Zaměřila jsem se na ně proto, že se u nich z hlediska práce vyskytují různé problémy.

Kazuistiky čtyř dětí byly vytvořeny na základě rozhovorů s rodiči, s učitelkami, které se s těmito dětmi setkávají na třídách, rozhovorů s dětmi a vlastního pozorování, jak jsem se již zmínila. Byla použita i portfolia dětí.

Protože popisované děti jsou zvědavé a kamarádké nebyl problém s nimi spolupracovat. Vždy mi na kladenou otázku odpověděly a rády něco namalovaly.

Rodiče byli při rozhovorech velmi vstřícní a milí. Také návštěva v domě mně umožnila chlapce lépe poznat. Prostor v mateřské škole je jiný než domácí.

2.3. Přehled podrobných kazuistik sledovaných dětí

2.3.1. Kazuistika č. 1

MICHAELA – 4,11

Michaela bydlí se svojí maminkou a babičkou. Tatínek s nimi nebydlí. Žije v neúplné rodině. Sourozence nemá. Maminka je zdravá. V těhotenství neměla žádné komplikace.

Míša se narodila ve třicátém týdnu těhotenství. Její porodní váha byla 1,3 kilogramu. Byla umístěna do inkubátoru. Byl jí dodáván kyslík a teplo. Po osmi týdnech byla z porodnice propuštěna. Vážila 2,25 kilogramu. Krmena byla umělým mlékem. Ještě v porodnici s ní maminka začala cvičit Vojtovu metodu. Její zdravotní stav byl dobrý. Dodnes se jezdí jedenkrát ročně ukázat lékaři do Písku.

Michaela je menší postavy. Nosí brýle (silné dioptrie na levém oku).

Má problémy v různých pohybových úkonech. Po schodech chodí bez pomoci, ale střídat nohy ještě neumí. Chůze pozpátku jí činí potíže. Občasné problémy má při skákání po jedné noze. Rovnováhu ve stoji na jedné noze udrží krátce. Skákání po dvou nohách snožmo zvládá. Hraje si ráda na dětských prolézačkách.

Jízdu na tříkolce ovládá. Na kole jezdí jen s přídavnými kolečky. Házet ani chytat míčem ještě neumí. Na cíl se nestrefí. Orientace v prostoru je pro ni občas náročná. Pohyb s rytmem dokáže sladit. Pěkně tancuje. Vytleskávat do rytmu se snaží. Hrát na Orffovi nástroje neumí. Zpěv nemá čistý. Její pohyby jsou zbrklé, neposedí, je stále v pohybu. Přes kladinu přejde s pomocí. Hrubá motorika je nevyzrálá.

S nůžkami umí zacházet samostatně, ale neumí stříhat podle naznačené linky. Při zacházení s kostkami je neobratná. Raději si vybírá menší kostky. Navlékání korálků ji činí potíže. Uchopit menší korálek a navléci na provázek bývá problém.

Manipulaci s drobnými předměty neovládá, neumí zapnout knoflík a zip, rozepnout zip ano, knoflík ne. Sbírání drobných předmětů a ukládání do krabiček ji činí problém. Při vybarvování přetahuje. Koordinace oka a ruky je nedokonalá. Lateralita – pravák. Jemná motorika je průměrná, je třeba ji neustále rozvíjet.

Donést pití na stůl bez rozlití nedokáže. Jídlo si sama dokáže přinést. Pokud nesní polévku, pomáhá ji talíř odnést paní učitelka.

Obléci a svléci se dokáže, ale potřebuje dopomoci. Zapnout nebo zavázat boty sama nezvládne. Na toaletě a v umývárce pomoc nepotřebuje. Často si při mytí rukou namočí rukávy od trička. Zuby si vyčistí bez pomoci. V sebeobsluze není spolehlivě samostatná.

Tužku držet umí, ale má vadný úchop. Drží tužku tedy nesprávně, křečovitě a se silným přitlakem. Třemi prsty, někdy i čtyřmi, ale palec není naproti ukazováčku. Není správný špetkový úchop. Při kreslení ruku vyvrací, nesměruje k ramenu. Je zvyklá na židli klečet, neseďí správně.

Zná hlavní části těla, dovede je ukázat a umí je pojmenovat. S pomocí pojmenuje i detaily hlavy a obličeje. Další detaily na celém těle nezná. S vnitřním orgánů zná srdce. O jeho základní funkci nic neví.

Slovní zásoba odpovídá věku, je bohatá a aktivní. Základním a běžným výrazům rozumí. Ptá se na slova, kterým nerozumí, aktivně si rozšiřuje slovník. Používá velmi často otázky "Co to je?" a "Proč"?

Špatně vyslovuje **t, c, č, s, š, z, ž, r, ř**. (Říká "kak" místo "tak"). Nesprávná výslovnost přetrvává. Při mluvení na začátku věty zadržává ("ppppaní učitelko"). Artikulace těžších slov je pro ni obtížná ("krasobruslař"). Často jí není rozumět, mluví hodně rychle a patlá. Žádného logopeda nenavštěvují, i když jim byl doporučen.

Často chybuje v mluvnických kategoriích. Někdy užívá špatně. Gramaticky správně

nemluví. Používá tvary sloves v ženském rodě, u živých i neživých věcí ("pejsek šla"). Koncové písmeno přídavného jména také neřekne vždy správně ("stará ježek")

Vyjadřuje se převážně v jednoduchých větách ("Jdu po obědě").

Vytváří věty maximálně o pěti slovech. Často používá jednoduché otázky a vyžaduje na ně ihned odpověď ("Proč máš obvaz?").

Začíná používat i jednoduchá souvětí bez spojek ("Mám hlad, chleba nechci"). Složitá souvětí neužívá.

Snaží se sdělovat hodně informací, převážně verbálně a často použije jen jedno slovo ("Kočka"). Místo věty "Tam je kočka". Má velký zájem o příjem nových informací, ale vzhledem k její roztržitosti a nesoustředěnosti, nepočká na nové sdělení, ani na odpověď. Jednoduché dialogy je schopna vést, ale nebývá jí rozumět.

Úroveň vnímání se stále zlepšuje, ale stále neodpovídá jejímu věku. Postřehne změnu. Poznává změnu oblečení, účesu. Počíná vnímat zaměřeněji, vnímání je globální.

V činnostech často napodobuje ostatní. Kreslí pastelkami, stříhá a dělá to, co kamarád v mateřské škole. Tvořivá rozhodně není. Představivost a fantazii v kolektivu neprojevuje. Není vynalézavá ani iniciativní.

Pozornost vydrží velmi krátce. Je stále velmi roztržitá a nesoustředí se. Chvilí neposedí, je permanentně v pohybu. Nevydrží ani dlouho sedět u stolečku při obědě.

Stále se zabývá jen činnostmi, které ji baví a zajímají. Záměrně se chvíli soustředí jen na ty, které jsou pro ni atraktivní. Logické myšlení je podprůměrné. Při prohlížení knížek vydrží chvíli být klidná. Když je nervózní dává si všechno do pusy. Například vlasy, prsty a hračky. Doma nosila dlouho dudlíka (4,5).

Má velmi špatnou paměť. Pamatování i krátkých básní je pro ni problém. Reprodukuje nepřesně a útržkovitě. Je zvědavá, ale s velkým západem se neučí. Písmenka jí nic neříkají, nezajímá se o ně. Ráda tančí a zpívá. Když nezná slova písní, vymýšlí si svá.

Někdy umí rozlišit charakteristické rysy předmětů a jevů. Ví, že k autu patří kola, že sluníčko svítí hlavně v létě a podobně. Rozliší podobnost a rozdíl předmětů. Konflikt s kamarádem vyřeší s pomocí paní učitelky.

Zrakové a sluchové rozlišování je podprůměrné. Nepozná rozdíly v obrázcích, neslyší písmenka.

Matematickým pojmům téměř nerozumí. Rozměr jí nic neříká. Když ji dám jednoduchý

příklad: "Mám dvě jablka a přidám k nim ještě jedno. Kolik jich bude?" Nezná odpověď. S pomocí dospělého se výsledku dopracuje.

Geometrické tvary nepozná a ani je neumí. Neužívá je. Místo pojmu **kruh** řekne **kolečko**. Čtverec jí něco říká, ale v prostoru nebo na obrázku ho nepozná. Některé pojmy zná pasivně, ale aktivně je nepoužívá.

Porovnávání počtu neovládá. Při zjišťování, zda je více dívek či chlapců u nás ve třídě neví, co odpovědět. Při třídění kuliček podle barev nechybují. Uspořádání předmětů dle velikosti (**malé x větší x největší**) nezvládá.

Číselné pojmy používá zřídka. V kolektivu napočítá mechanicky do osmi. Sama do pěti. Číselnou řadu ukazuje na prstech. Číslovky začíná používat ve větách ("Dáš mi jeden papír?").

Časové pojmy **ráno x večer, včera x zítra** se jí pletou. Orientace v prostoru také není bezchybná. Pojmy **vpředu x vzadu, nahoře x dole** se jí pletou. V ploše se neorientuje. **Vpravo x vlevo** neumí rozlišit.

Grafomotorika je nevyzrálá, podprůměrná. Pouze čmárá. Základní geometrické tvary nedokáže napodobit. Svůj výtvar pojmenovává. Nakreslí čáry a řekne, že je to domeček. Během kreslení často změní záměr. Začíná kreslit kytičku, pak řekne, že to je maminka a nakonec je na obrázku pejsek, ale vůbec se nepodobá. Písmenka neumí ani napodobit.

Kresba lidské postavy:

Je na nízké úrovni. Hlava je nakreslena bez detailů v obličeji, chybí nos, pusa a uši. Jedna paže je nakreslena velká, druhá malá.

Postava nestojí na zemi. Může to znamenat nejistotu, nezakotvenost nebo potíže v uplatnění v nějaké sociální skupině. Nedostatečně oblečená postava se může objevit u dětí předvádivých.

Míša patří mezi předvádivé děti. Počet prstů není znázorněný, nohou má šest – nakreslené jako čárky. Postava je oblečena do modrých šatů. Kreslí ráda a často, i když se obrázek nepodobá skutečnosti. Ruka není uvolněná (silný přítlak).

Při jakékoli činnosti vydrží pozornost jen krátce. Při poslechu čtené pohádky se soustředí asi tři minuty. Při povídání v motivačním kruhu je to stejné. Začne se hýbat, poposedávat, lehat si na zem, povídat. Při výtvarné činnosti potřebuje pomoc od paní učitelky, aby činnost dokončila.

Pravidla v mateřské škole respektuje, ale není schopna se jimi řídit. Například zákaz skákání po lehátkách v ložnici chápe, ale nedodržuje. Nebo pravidlo odchodu ze třídy do šatny bez dovolení zná, ale opakovaně ho nedodržuje. Dokáže uklidit hračky i pastelky, které si půjčila, toto pravidlo většinou dodržuje. Při výrobě dárků dokáže plnit jednoduché instrukce. Složitější instrukce (pokyny) sama nezvládá. Musí se jí říkat přesně krok za krokem. Vymaluj, přehni, tady dej lepidlo, přimáčkni to. Ráda si nosí vyrobené dárky domů, takže se snaží je dokončit.

Nedokáže řídit své chování. Dělá to, co ji právě napadne, i když je to v dané situaci nevhodné (Při obědě si začne zpívat. V motivačním kruhu si lehá a vyplazuje jazyk). Neovládá se. Neustále se jí musí připomínat společenská pravidla. Při obědě stále povídá s plnou pusou jídla. Po napomenutí paní učitelky se na chvíli utiší. Umí pozdravit, poděkovat a poprosit o pomoc. Mluví přirozeně, někdy se předvádí.

Většinou se chová citlivě a ohleduplně. Má ráda své kamarády. Pomáhá jim. Je znatelný chybějící otec. Často mluví o mužích. Zdají se jí sny o tom, že se do ní někdo zamiloval. Několikrát za den potřebuje obejmout a pomačkat. V případě ohrožení reaguje necitlivě (Když má strach, dokáže i ublížit). Neví, co chce. Nemá svůj názor. Chová se tak, jako její kamarádka.

S dospělým naváže kontakt ihned. Komunikuje bez obtíží. Je však drzá a neslušná. Člověka, co nezná obtěžuje (sedá na klín, plácá ho, objímá).

Ve třídě patří do skupiny dětí s jistou pozicí. Děti ji mají rády. Do společných aktivit se zapojuje. Když se jí něco nelíbí, domluvíme kompromis (Nejdřív si zazpíváme krátkou písničku, pak si můžeme malovat = nechce zpívat). Často si hraje s jednou kamarádkou, spolupracují spolu. Dokážou se dobře domluvit, takže se jejich společná hra a tvořivost rozvíjí. Nemá přehled o okolním světě. Její všeobecné znalosti jsou podprůměrné.

Ke změnám není moc adaptabilní. Navenek se přizpůsobí, ale vnitřně změnu nepřijme (být v jiné třídě než kde je zvyklá). Její vystupování je pak nejisté, zbrklé a bojácné.

Mateřskou školu navštěvuje pravidelně od tří let. Dle psychologa se stále zlepšuje a docházení do kolektivu dětí je pro ni prospěšné.

2.3.2. Kazuistika č. 2

ADAM – 5,0

Adam je prvorozený z dvouvaječných dvojčat. Jeho sestra se jmenuje Adéla. Žijí v úplné rodině. Maminka nemohla dlouho otěhotnět, tak podstoupila umělé oplodnění. V těhotenství bývalo mamince hodně špatně. Měla ranní nevolnosti a musela hodně odpočívat. Od dvacátého osmého týdne ležela maminka na gynekologickém oddělení a byla pod lékařským dohledem. Adam se narodil v třicátém druhém týdnu těhotenství. Jeho porodní váha byla 2 kg. Byl umístěn do inkubátoru. Byl mu dodáván kyslík a teplo. K žádným komplikacím po porodu nedošlo.

Po šesti týdnech byl z porodnice propuštěn. Vážil 2,6 kg. Jeho zdravotní stav byl dobrý. Maminka s ním ihned začala cvičit Vojtovu metodu. Krmen byl umělým mlékem.

Je menší postavy, štíhlý. Má vzpřímené držení těla. Nosí brýle.

Je pohybově zdatný. Házet míč umí velmi dobře, chytat se učí. Je motoricky zručný. Po schodech chodí bez pomoci, střídat nohy umí. Chůzi pozpátku ovládá. Udrží rovnováhu na jedné noze. Přes kladinu přejde úplně sám.

Umí jezdit na kole bez přídatných koleček. Dokáže sladit pohyb s rytmem. Je nadaný na tanec. Zvládne napodobit rytmus vytleskáváním.

Při hře často ublíží, někdy i naschvál. Pokud ho někdo provokuje, bývá agresivní. Umí fyzicky ublížit kamarádům i své sestře.

V manipulaci s drobnými předměty je zručný (korálky, sirky, mozaiková stavebnice). Rozepnout a zapnout knoflíky umí. Rád maluje pastelkami a stříhá. Vybarvování omalovánky ho nebaví (trochu přetahuje), raději kreslí sám dle fantazie. Hrubá i jemná motorika jsou na dobré úrovni.

Koordinace oka a ruky je téměř dokonalá. Lateralita souhlasná -pravá ruka – pravé oko. Dokáže sledovat očima zleva doprava. Zrakové vnímání je na výborné úrovni. Najde vždy všechny rozdíly ve dvou obrázcích.

V sebeobsluze je téměř samostatný. V oblasti stolování nemá žádné problémy. Umí jíst příborem. Obléci i obout mu nečiní obtíže, ale pravidelně bývá mezi posledními dětmi v šatně. Ostatní ho rozptylují. Velmi se snaží, když je pochválen.

Má vadný úchop. Tužku drží nesprávně, čtyřmi prsty (uvolněně). Třetí prst není pod tužkou, ale shora na tužce. Po napomenutí je schopný držet tužku správně, ale po chvíli vrátí prsty tak, jak je zvyklý.

Zná hlavní části těla, dovede je ukázat i pojmenovat. Zná i některé vnitřní orgány, ale neví přesné umístění ani jejich základní funkce (srdce, ledviny, plíce).

Má bohatou aktivní i pasivní slovní zásobu. Umí se dobře vyjádřit. Stále si slovní zásobu rozšiřuje, chce vysvětlit "co to je"? (V únoru jsem mu vysvětlovala: obvaz, hrabě, žíla, masopust).

Vyslovuje celkem dobře. Nesprávná výslovnost **r, ř**. ("lum" = rum, zíkal= říkal). Na logopedii nedochází. Když nespíchá mluví jasně a zřetelně. Gramaticky je řeč bezchybná. Vyjadřuje se ve větách s více slovy a v jednoduchých souvětích (Byl jsem na plavání a tatínek mi koupil svačinu).

Hodně sděluje (rád vypráví, kde byl). Má zájem o nové informace. Je zvědavý. V dialogu si počíná vcelku zdařile. Vnímá pouze to, co ho zajímá. Analyzuje vjemy, eviduje i vedlejší znaky, postřehne změnu (nové věci ve školce).

Soustředěně se zabývá činnostmi, které ho baví (dramatizace pohádky). V případě nezájmu udrží pozornost krátce (četba příběhu). Snadno ho vyruší vedlejší podněty.

Má velkou fantazii. Uplatňuje ji při malování. V činnostech převládá tvořivost nad nápodobou (nakreslí si sám svého vlka, nebude kreslit dle předlohy). Je nápaditý a vynalézavý.

Paměť je výborná. Dokáže vyprávět krátký děj, reprodukovat písničku, básničku. Umí zachytit myšlenku z příběhu. Problém si umí vyřešit. Má výborné logické myšlení. Podstatný znak předmětů rozliší.

Sluchové rozlišování je na dobré úrovni. Počáteční písmenka slyší, koncová jen některá (s, t). Rytmizaci slov zvládá. Ráda hraje na Orffovi nástroje (dřívka).

Začíná se orientovat v matematických pojmech s pomocí dospělého.

Pojmy **více x méně x stejně** chápe a užívá. Geometrické tvary zná. Při třídění a uspořádání předmětů občas chybuje (korálky). Umí vytvářet číselnou řadu.

Mechanicky napočítá do patnácti. Části dne rozlišuje, ale pojmy **ráno** x **večer** aktivně téměř neužívá. Orientaci v prostoru zvládá bez vážnějších obtíží. V ploše se orientuje. Pravou a levou stranu již pozná. Na vycházce užívá (Půjdeme doleva).

Grafické dovednosti jsou na dobré úrovni. Spontánně zobrazí jednoduché grafické znaky a tvary. Geometrické tvary dokáže pojmenovat i napodobit. Umí se podepsat, dokáže dle předlohy opsat různá písmenka. Od počátku kreslí s určitým záměrem. Nejraději používá pastelky. Kresba štětcem (tuží, vodovkami) je pro něj oblíbená činnost. Štětec po napomenutí drží správně (špetkovitý úchop).

Kresba lidské postavy:

Úroveň kresby je na dobré úrovni (vzhledem k věku). Detaily v obličeji nechybí (oči, nos, pusa). Na hlavě chybí pouze uši. Počet prstů souhlasí. Ruce nakreslil rozpažené (nejsou u těla). Trup je hranatý. Nohy jsou nakreslené daleko od sebe a nespojené. Tatínek je oblečený v saku, kde nechybí knoflíky a kytka v klopě. Boty nakreslené jsou, dokonce s podpatkem. Postava se směje, není vybarvená. Na otázku "Proč není tatínek vybarvený"? Odpověděl: "Nechci, aby byl vybarvený."

Zadané úkoly plní, většinou je dokončí. S pomocí dospělého se při činnosti soustředí delší dobu. Činnost ho musí zaujmout. Autority přijímá.

Chápe jednoduchá pravidla, ale někdy je nedodržuje. Podle jednoduchých pokynů vykoná požadovanou činnost (namalujeme, přehneme a zalepíme).

Umí se přizpůsobit. Pokud mu někdo ublíží nebo něco vezme, neovládá se. Reaguje necitlivě, když je ohrožen, unaven nebo vyveden z míry. Kamarádovi se umí omluvit. Jinak je citlivý a ohleduplný (vázaný na své dvojče).

Společenská pravidla v zásadě dodržuje. Rozumí jim a paní učitelka musí dohlížet, aby se jimi řídil. Umí pozdravit, poprosit i poděkovat. V motivačním kruhu někdy vyrušuje a dokáže strhnout i ostatní. Zpravidla ví, co chce a umí svůj názor projevit (co si půjčí za hračku, co by si přál dělat).

Často si vynucuje pozornost. Je rád středem pozornosti. S dospělými komunikuje bez obtíží. Je aktivní. S dětmi komunikuje bez problémů. Menší (plaché) děti se ho bojí (agresivita). Umí se omluvit i pohládit kamaráda. V kolektivu je docela oblíbený. Rád se zapojuje do společných činností. S dětmi spolupracuje dobře. Nikdo mu nesmí sahat do jeho práce, on si vše udělá sám. Společnou hru dokáže rozvíjet a obohacovat.

Má povědomí o širším okolí, vývoji, změnách. Ví, že bydlíme na Šumavě. Zná názvy povolání. Chápe změny v přírodě (roční období). Má velké všeobecné znalosti. Často jezdí s rodinou na výlety a vypráví pak zážitky. Hodně si z výletů pamatuje. Velmi mluví o babičce a dědovi.

Změnám se dokáže přizpůsobit. Nové situace zvládá za pomoci dospělého. Ve známém prostředí je uvolněný, někdy neposlušný a dělá si, co ho napadne. V neznámém prostředí se chová slušně (klidný). Uvědomuje si, co je špatné, co se nemá dělat (zlobit, krást, lhát, ubližovat).

Mateřskou školu navštěvuje pravidelně od tří let.

2.3.3. Kazuistika č. 3

ADÉLA – 5,0

Adéla je druhorozená z dvouvaječných dvojčat. Její bratr se jmenuje Adam. Žijí v úplné rodině. Maminka nemohla dlouho otěhotnět, tak podstoupila umělé oplodnění. V těhotenství bývalo mamince hodně špatně. Měla ranní nevolnosti a musela hodně odpočívat. Od dvacátého osmého týdne ležela maminka na gynekologickém oddělení v nemocnici a byla pod lékařským dohledem. Adéla se narodila v třicátém druhém týdnu těhotenství. Její porodní váha byla 1,4 kilogramy.

Byla umístěna do inkubátoru. Byl jí dodáván kyslík a teplo. Po porodu k žádným komplikacím nedošlo. Po šesti týdnech byla z porodnice propuštěna. Vážila 2,3 kilogramy. Její zdravotní stav byl dobrý. Maminka s ní ještě v nemocnici začala cvičit Vojtovu metodu. Krmena byla umělým mlékem.

Je menší postavy, velmi štíhlá. Má vzpřímené držení těla. Nosí brýle.

Házet míč umí. Chytat ještě ne. Na cíl se někdy strefí.

Po schodech chodí bez pomoci, střídat nohy umí. Chůzi pozpátku ovládá. Neudrží rovnováhu na jedné noze. Přes kladinu přejde s pomocí paní učitelky. Na kole jezdí ráda, ještě s přídatnými kolečky. Od malička navštěvuje s rodiči plavecké kurzy a v zimě letos poprvé školičku bruslení.

Dokáže sladit pohyb s rytmem. Má ráda tanec a volnou hru. Často provokuje svého bratra, až vznikne konflikt (Adam jí ublíží, ona oplatí a oba začnou plakat).

V manipulaci s drobnými předměty je méně zručná (navlékání korálků, jeřabin). Rozepnout a zapnout knoflíky se učí. Zip také. Tkaničky zavázat neumí. Pracuje ráda s modelínou, kreslí pastelkami a stříhá. Neumí stříhat po naznačené lince. Vybarvování omalovánek ji

baví. Má velmi ráda knížky. Prohlíží si a "čte".

Hrubá i jemná motorika jsou na průměrné úrovni. Koordinace oka a ruky je dobrá. Lateralita souhlasná – pravá ruka - pravé oko. Dokáže sledovat očima zleva doprava.

Zrakové vnímání je na dobré úrovni. Najde téměř vždy všechny rozdíly ve dvou obrázcích.

V sebeobsluze je samostatná. V oblasti stolování nemá žádné problémy. Umí jíst příborem. U jídla povídá. Obléci i obout se umí sama, ale je velmi pomalá.

Tužku drží správně – špetkovitý úchop (a uvolněně). V dobré výšce.

Zná hlavní části těla, dovede je ukázat i pojmenovat. Zná i některé vnitřní orgány, ale neví jejich základní funkce (srdce, mozek).

Má bohatou aktivní i pasivní slovní zásobu. Vyjadřuje se dobře. Je zvědavá. Slova, co nezná, chce vysvětlit (v únoru jsem vysvětlovala: veterinář, masopust, obvaz). Stále si aktivně rozšiřuje slovník a zajímá se o nové informace.

Správná výslovnost všech hlásek. Mluví jasně a téměř zřetelně. Gramaticky je řeč bezchybná.

Artikulaci těžších slov nezvládá (popokatepetl). Používá jednoduché věty i složitá souvětí. Je upovídaná a zvědavá. Vypráví ráda o svých zážitcích. Je znatelný velký zájem rodičů.

V dialogu si počíná vcelku dobře. Komunikuje bez problémů s dospělými i se svými vrstevníky. Zajímá se o angličtinu.

Úroveň vnímání je dobrá. Analyzuje vjemy, eviduje i vedlejší znaky, postřehne změnu (nové oblečení svých kamarádek, obrázky v šatně).

Je tvořivá a nápaditá, vynalézavá, iniciativní. Ráda vymýšlí něco nového. Má dobré nápady a bohatou fantazii.

Pozornost vydrží krátce. Delší dobu vydrží jen, pokud se děje něco zajímavého. V motivačním kruhu se nechá strhnout od kamarádky k nepozornosti nebo vyrušuje častými otázkami ("proč to kreslíš takhle?", "kdy budeme obědvat?") Soustředí se dlouho, ale přesouvá pozornost k novým činnostem. Vše "nové" je pro ni moc zajímavé.

Má velmi dobrou paměť. Dokáže vyprávět krátký děj. Umí zachytit myšlenku z příběhu. Na pamatování básní i písní je moc šikovná.

Problém si umí vyřešit. Má dobré logické myšlení a všeobecné znalosti.

Podstatný znak předmětů rozliší. Je zvědavá, učí se s velkým zápalem. Ráda tančí a zpívá.

Sluchové rozlišování je na dobré úrovni. Počáteční písmenka slyší, koncová ještě ne. Rytmizaci kratších slov zvládá (více jak čtyřslabičná ještě neovládá). Hraje ráda na Orffovi nástroje (nejraději dřívka a bubínek).

Začíná se orientovat v matematických pojmech s pomocí dospělého. Pojmy **více** x **méně** x **stejně** a další chápe a užívá. Geometrické tvary umí pojmenovat. Předměty porovnává a třídí s maximálním úsilím (kuličky, korálky) a zpravidla bezchybně.

Číselnou řadu vytvoří. Mechanicky napočítá do desíti. Části dne rozlišuje. Ví, kdy je ráno, kdy večer. Někdy se ptá: "Kdy budeme svačit?" A myslí obědvat. Orientaci v prostoru zvládá bez obtíží. V ploše se také orientuje. Pravou a levou stranu zná, ale sama ještě strany neurčí (neumí ukázat).

Grafické dovednosti jsou přiměřené věku. Spontánně zobrazí jednoduché grafické znaky a tvary. Geometrické tvary s pomocí dospělého dokáže napodobit. Od počátku kreslí s určitým záměrem. Používá pastelky, voskovky i fixy. Nesprávně sedí u stolu (nohy pod sebou na židličce a daleko od stolu).

Kresba štětcem (tuží) je pro ni oblíbenou činností. Štětec drží dobře (špetkovitý úchop).

Kresba lidské postavy:

Hlava nakreslena hodně velká oproti tělu, což může být signálem nevyrovnanosti. Detaily v obličeji nechybí (oči, nos, pusa). Chybí pouze uši a krk. Počet prstů nesouhlasí. Úroveň kresby je přiměřená k věku. Nakreslila maminku jako princeznu s korunkou a čelenkou. Postava je oblečená (sukně, halenka), boty nakreslené jsou. Uvědomila si, že nenakreslila ramena, dokreslila je na konec zelenou pastelkou. Postava vlaje v prostoru, což může znamenat nejistotu nebo nestabilitu rolí v nějaké sociální skupině. Použila jasné a veselé barvy. Z obrázku je patrné, že se maminka ráda směje (nakreslila ji tak, jak si ji pamatuje).

Z obrázku je zřejmé, že spěchala. Pokud by nespěchala, byla by kresba detailnější a přesnější. Umí ji nakreslit lépe.

Na činnost se soustředí chvilkově a vydrží jen někdy (v motivačním kruhu v mateřské škole). Musí ji zaujmout. Při výtvarných činnostech je samostatná. Má ráda povzbuzování a pochvalu.

Chápe i složitější pravidla, ale někdy není schopna je respektovat.

Podle jednoduchých pokynů vykoná požadovanou činnost (stříháme po čáře - snaží se).

Umí se přizpůsobit kolektivu. Někdy se nedokáže ovládnout, chce, aby vše bylo tak, jak chce ona (při stavbě z kostek je ráda hlavním organizátorem). Pokud jí někdo ublíží, oplácí i tak, že bouchne. Je citlivá a závislá na svém bratrovi (dvojče – Adam). Společenská pravidla

téměř vždy dodrží. Umí pozdravit, poprosit, poděkovat i omluvit se. Umí projevít svůj názor. V motivačním kruhu stále mluví a je nepozorná. Nevydrží sedět chvíli v klidu.

Je ráda středem pozornosti. S dospělými komunikuje bez obtíží, nestydí se. Je velmi aktivní. Se všemi dětmi v mateřské škole komunikuje. V kolektivu je docela oblíbená. Má svoji jistou pozici ve skupině. Někdy bývá zlá (vezme kamarádovi hračku) a občas agresivní. Konflikt řeší násilím. Ráda se zapojuje do všech společných činností. Bez pomoci paní učitelky se neumí dohodnout s kamarádem na kompromisu.

Poznatky, které má jí umožňují bezpečně se orientovat v běžném životě (zná dny v týdnu, roční období, povolání). Chápe změny v přírodě. Má dobrý všeobecný přehled (bydlíme v Čechách, ve Dvoře Králové je Safari).

Změnám se dokáže přizpůsobit (Zítra půjdeme do velké třídy...). Nemá ráda náhlé změny (Pokud nastanou, stále se vyptává: "A proč?"). Raději ví o změnách dopředu.

Ve známém prostředí se chová uvolněně, někdy je neposlušná a dělá, co ji napadne.

V neznámém prostředí je hodná, bojácná. Uvědomuje si co je špatné, že se nekrade, nelže a nezlobí.

Mateřskou školu navštěvuje od tří let. Chodí pravidelně a velmi často s úsměvem.

2.3.4. Kazuistika č. 4

MARTIN – 6,2

Martin žije v úplné rodině. Má jednoho bratra. Jmenuje se Tobiáš. Rodiče jsou zdraví. V těhotenství měla matka problémy. Lékař věděl, že se necítí dobře, ale neudělal ji řádnou lékařskou prohlídku. Mamince se otvíraly porodní cesty a pan doktor na to nepřišel. Díky tomu jí v třicátém třetím týdnu těhotenství praskla plodová voda a Martínek se narodil. Jeho porodní váha byla 2,25 kilogramu. Po porodu mu praskla levá plíce. Po třech týdnech byl jeho stav stabilizovaný. Musel být v inkubátoru. Po šesti týdnech byl z porodnice propuštěn. Vážil 3,2 kilogramu. Jeho zdravotní stav byl dobrý. Až do dvou let věku byl pod dohledem lékařů neustále sledován.

Je vyšší štíhlé postavy. Má vzpřímené držení těla. Nosí brýle.

Je v dobré tělesné kondici, pohybově nadaný. Již ve třech letech jezdil na kole bez přídavných koleček. Házet i chytat míč umí velmi dobře. Hodit na cíl umí. Je velmi živý a aktivní, stále v pohybu. Hodně běhá a skáče (po jedné noze i snožmo). Chůze po schodech mu nečiní žádné obtíže (nohy pravidelně střídá). Ačkoliv se jeví jeho pohyb někdy jako nebezpečný, on sám si je velmi jistý a nebojácný. Orientace v prostoru pro něj není náročná. V manipulaci s předměty (knihy, korálky, modelína) je docela zručný. Tkaničky ještě zavázat neumí. Rozepnout a zapnout knoflík i zip ano. Z hraček má nejraději lego, velké traktory a dřevěné kostky (staví stavby). Ze sportů ho nejvíce baví sjezdové lyžování.

Rád stříhá. Vystřihuje si často vše, co nakreslí. Zvládá to dobře. Při vybarvování omalovánek trochu přetahuje. Hrubá i jemná motorika jsou na dobré úrovni. Koordinace oka a ruky je dokonalá. Lateralita je souhlasná – pravá ruka – pravé oko. Dokáže sledovat očima zleva doprava.

V sebeobsluze je samostatný, jen se mu někdy něco nepodaří (vylije čaj). Uklidí si po sobě sám. Je velmi pečlivý při uklízení, má rád pořádek (každá věc má svoje místo). Obléci i obout mu nečiní obtíže, pravidelně bývá oblečený jako první.

Tužku drží správně (a uvolněně) špetkovitým úchopem. Tužka směřuje k ramenu (správně). Lateralita – pravák. U stolu sedí dobře (rovná záda, nohy v pravém úhlu). Pojmenovat i ukázat části těla i detaily na celém těle umí. Zná i vnitřní orgány (srdce, plíce, mozek, žaludek, ledviny) a jejich základní funkce zná částečně.

Má poměrně bohatou aktivní i pasivní zásobu a velmi dobré vyjadřovací schopnosti. Dokáže vyprávět krátký děj. Umí zachytit myšlenku z příběhu. Slovní vtipy chápe. Je

zvědavý, o vše neznámé a nové se zajímá (planety, mapy, globus). Také je paličatý, svéhavý. Je velice inteligentní, vědomosti a znalosti má na velmi dobré úrovni. Docházel patnáct měsíců ke klinické logopedce na úpravu výslovnosti **l, r, ř**. Uvedené hlásky již téměř ovládá (má zafixované). V běžné řeči, hlavně mezi kamarády, se stává, že někdy polkne **l**. Pokud se nestydí, mluví jasně a zřetelně. Řeč je gramaticky bezchybná. Používá jednoduché věty i složité souvětí. Sluchové rozlišování je na dobré úrovni. Dokáže rozlišit první hlásku ve slově. Koncovou hlásku pozná občas. Slova na slabiky rozdělit umí. Vytleskávat do rytmu a hrát na Orffovi nástroje umí, ale nebaví ho to.

Dialog s paní učitelkou nebo kamarádem bez problémů zvládá.

Postřehne změnu, soustředěně vnímá vše, co se kolem děje (všimne si, že je paní učitelka ostříhaná).

V činnostech převládá nápodoba nad tvořivostí (i když s legem tvoří rád). Má dobré logické myšlení. Nejraději má logické hry. Soustředěně se zabývá činnostmi, které ho zajímají. Pokud se děje něco "nezajímavého", vydrží pozornost krátce a nesoustředí se (v motivačním kruhu, když se povídá o něčem, co už zná anebo to vykládá paní učitelka nezajímavě).

Díky velmi dobré paměti si pamatuje dlouhé básně i písně. Reprodukuje je přesně. Nemá rád zpívání.

Zrakové rozlišování mu nečiní žádný problém (znaky, čísla, písmena). Poznává i rozdíly na obrázcích.

Matematickým pojmům rozumí a užívá je správně. Používání počtu (**více x méně x stejně**) není pro něj problém. Mechanicky napočítá do 100. Řadové číslovky také ovládá, do dvaceti velmi dobře. Jednoduché početní příklady na sčítání zvládá ("Mám dvě sušenky a přidám tři. Kolik jich budu mít celkem?"). Porovnává a třídí předměty zcela bezchybně. Dle barev, druhu, geometrických tvarů. Uspořádání předmětů dle velikosti (**malý x větší x největší**) zvládá dokonale.

Prostorové pojmy chápe (**nahoře x dole, vpředu x vzadu**) a v běžné řeči je užívá. V prostoru se orientuje. Časové pojmy **ráno x večer** s pomocí zvládá a **včera x zítra** se mu pletou. Roční období, měsíce a dny v týdnu vyjmenovat umí. Zajímá se o orientaci v čase, začíná se učit hodiny a vázat tkaničku. Plošně se orientuje. Pravou a levou stranu pozná.

Grafomotorika je na průměrné úrovni, chybí pečlivost. Omalovánky přetahuje. Dokáže napodobit základní geometrické tvary. Nejhuře zvládá kruh. Poznává písmenka ze svého

jména, umí se sám podepsat (tiskací velká písmena). Kresba je na průměrné úrovni. Rád maluje pastelkami a fixami. Od začátku bezpečně ví, co kreslí a záměr dodrží.

Kresba lidské postavy:

Hlava (velikost) nakreslena v poměru s tělem dobře. V detailech obličeje chybí nos, uši a vlasy. Maminku nakreslil s dlouhými pažemi, což může vyjadřovat agresivitu nebo touhu po moci, potřebu ovládat a získat dominantní pozici. Postava má nakresleny na ruce tři prsty a nohy a boty jsou prý schované pod sukní. Nakreslil i oranžové triko s dlouhým rukávem. Na hlavě je ozdoba, vypadá jako korunka. Postavu dokáže nakreslit lépe. Nesnažil se (nesoustředil) a pospíchal.

O dva měsíce později nakreslil tatínka. V obličeji nechybí detaily. Chybí uši a vlasy. Prsty na ruce se spočítat nedají. Nohy a boty nechybí. Nejsou vidět ramena. Postava vlaje v prostoru, což může znamenat nejistotu, nezakotvenost, problémy v sebepojetí nebo nestabilitu rolí v nějaké sociální skupině. Obrázek působí vesele. Je vybarvený. Postava se usmívá.

Představivost a fantazii má, ale v kolektivu ji moc neprojevuje. Má nejlepší kamarádku, se kterou si velmi dobře rozumí (dívka s chlapeckými vlastnostmi a zájmy).

Nevydrží se dlouho soustředit, ale práci dokončí vždy, neodchází od nehotového. V motivačním kruhu dokáže chvíli sedět a poslouchat, ale je vidět, že by raději běhal. Při volné hře je stále v pohybu.

Zajímá se o nové věci a dokáže samostatně pracovat. Aktivně se rozhoduje. Umí odmítnout i souhlasit. Má svůj názor.

Chápe jednoduchá pravidla (chování, stolování), ale občas je nedodržuje. Například leze v tělocvičně na nářadí v případě nepřítomnosti paní učitelky. Umí jíst příborem. Je pro něj těžké vydržet celou dobu u stolu klidně sedět, vrtí se nebo vstává. Pod dohledem dospělého dokáže pravidla přijmout. Paní učitelka je autorita, pravidla v mateřské škole většinou respektuje. Pokud není autorita, dělá si, co chce.

Při plnění úkolů postupuje dle pokynů. Pochopí i složitější pokyny a je schopný splnit i více instrukcí. Umí se ovládat i přizpůsobit. S dospělými i s dětmi komunikuje bez problémů. S paní učitelkou mluví přirozeně. Na každou otázku zná odpověď (i když nezná, něco vymyslí). Umí poprosit, poděkovat i požádat o pomoc. Je kamarádský, hravý, v kolektivu oblíbený, má ve třídě své místo a dokáže ho obhájit. Sám si vyřídí, co potřebuje, umí vyjednávat. Je svolný ke kompromisům. Do společných aktivit se zapojuje. Spolupráce v

kolektivu je schopný, společnou hru rozvíjí a obohacuje svými bezprostředními nápady. Vystupování na veřejnosti pro něj není problém.

Je velice inteligentní, vědomosti a znalosti má na velmi dobré úrovni. Má povědomí o širším okolí, o světě, o životě. Ví, co se kde kupuje, kde mohou lidé pracovat, kde žijí černoši, že žijeme v České republice.

Změny a nové situace bez potíží zvládá. Dokáže přijímat změny bez problémů. Ve známém i neznámém prostředí se chová přiměřeně dobře. Uvědomuje si, co je špatné, co se nemá dělat (zlobit, krást, lhát). Běžná nebezpečí si uvědomuje. (Při přecházení silnice je pozorný). Mateřskou školu navštěvuje pravidelně od tří let.

2.4. Interpretace získaných údajů

V průběhu individuálního vývoje některých dětí se mohou vyskytovat některé obtíže. Obtíže se zpravidla týkají

1. somatického vývoje a zdravotního stavu
2. opožděného mentálního vývoje
3. nerovnoměrného vývoje, oslabení dílčích funkcí
4. neurotického povahového vývoje
5. nedostatků ve výchovném prostředí a působení na dítě (například možné podnětové či emoční strádání v rodině).

2.4.1. Problémové oblasti

Mezi oblasti, kterým je třeba věnovat zvláštní pozornost patří hrubá a jemná motorika, grafomotorika, zrakové a sluchové rozlišování, pravolevá orientace, koncentrace pozornosti, paměť, všeobecné znalosti, slovní zásobu, početní představy, pracovní návyky, sociální dovednosti, sebeobsluhu, samostatnost, časoprostorovou orientaci, myšlení a náprava výslovnosti.

2.4.2. Návrhy individuálních opatření

Návrhy popisují, co je potřeba docvičovat a posilovat. Nejvíce problémových oblastí se vyskytuje u Michaely a nejméně u Martina.

2.4.2.1. Návrh č. 1

– Michaela

Je potřeba docvičovat a posilovat hrubou i jemnou motoriku.

U hrubé motoriky se zaměřit na chůzi po schodech (střídání nohou), chůzi pozpátku, vnímání rovnováhy (skákání po jedné noze, chůze po kladině, jízda na kole), hraní na Orffovi nástroje a rytimizaci (vytleskávání). Dále budeme rozvíjet pohybové hry (házení a chytání míčem, házení na terč).

U jemné motoriky se soustředit na rozepínání knoflíků a zapínání knoflíků a zipů, na střihání nůžkami po vyznačené lince. Hrát si se stavebnicemi, kostkami a navlékat korálky na provázek.

Zařadit uvolňovací cviky ruky (rozcvičit ruce před kreslením – kroužením zápěstí, protřepávat ruce, spojovat prsty jeden po druhém do špetky k palci). Posilovat koordinaci celých (využívat prstové barvy, tvarovat z modelíny). Cvičit pohyb jednotlivých prstů (hra "na klavír", hry s kolíčky na prádlo). Sbírání drobných věcí a ukládání do krabiček, navlékání na šňůrku.

Rozvíjet grafomotoriku. Při kreslení dbát na vybarvování bez přetahování, správné proporce a detaily obrázku. Kreslit trojhrannými pastelkami (kvůli vadnému úchopu). Posilovat vizuomotorickou koordinaci (omalovánky).

Hlídat správné sezení u stolu.

Při sebeobsluze vést k větší samostatnosti.

Ihned zahájit nápravu výslovnosti u klinického logopeda. Zařazovat logopedická cvičení na úpravu výslovnosti problémových hlásek. Procvičovat zubodásňové souhlásky ve větách a říkadlech (napodobování hlásky před zrcadlem, pak fáze fixace). Hláška **t**, hrozíme prstem ty, ty, ty, auto troubí tú, tú.

Rozvíjet slovní zásobu vyhledáváním a pojmenováváním situací a předmětů v obrázkovém slovníku. Cvičit vybavování slov za pomoci slovních podnětů (různé hádanky).

Logické myšlení rozvíjet hrou: Hádanky dráčka Fráčka (obrázkové kartičky). Posilovat paměť vyřizováním vzkazů, opakováním jednoduchých vět. Učit se říkadla a dětské básničky. Hledat cesty, hra kočka hledá myš (bludiště). Skládat a rozkládat celky (puzzle od jednoduchých po složitější).

Zaměřit se na koncentraci pozornosti. Schopnost soustředit se a zaměřit pozornost, naslouchat vyprávění druhého, vydržet na místě, zůstat u úkolu a dokončit ho, sledovat instrukce k činnostem. Posilovat zrakové vnímání vyhledáváním dvou stejných předmětů, skládat a rozkládat obrázky.

Rozvíjet předmatematické představy (více x méně), řadit dle velikosti, odpočítat a oddělit dané množství předmětů, využívat hrací kostky, kartičky s puntíky, Domino, Člověče, nezlob se. Používat pracovní sešit Matematika předškoláka od Márie Novákové.

Pro rozvíjení časových pojmů používat obrázky a popisovat, co dělám ráno, co v poledně, večer. Zaměřit se na orientaci v ploše, co je nahoře, dole, vpravo, vlevo. Používat obrázky a cvičení z knihy Diagnostika předškoláka od Jiřiny Klenkové a Heleny Kolbábkové.

Vytvářet podrobnější přehled o okolním světě (co a proč nakupujeme v různých obchodech, co se dělá na různých pracovištích, co děláme během dne).

Respektovat dohodnutá pravidla chování a her. Být jí vzorem v chování.

2.4.2.2. Návrh č. 2

– Adam

Je potřeba posilovat grafomotoriku. Zdokonalit grafomotoriku cvičeními z pracovních sešitů pro předškoláky. Například od Gabriely a Milady Přikrylových: "Hrajeme si: Témata na celý rok" v mateřské škole používané. Dohlížet na správné držení tužky. Používat trojhranné pastelky nebo trojhranné nástavce na pastelky.

Při kreslení dbát na vybarvování bez přetahování, správné proporce a detaily obrázku. Zařadíme cvičení na přesnost – vlnovky mezi předkreslenými značkami.

Je potřeba posilovat koncentraci pozornosti. Schopnost soustředit se a zaměřit pozornost na činnost, naslouchat vyprávění druhého, naslouchat četbě pohádek, příběhů, sledovat instrukce k činnostem. Vydržet na místě.

Být mu vzorem v chování. Podporovat jeho fantazii. Často ho chválit za dobrý výkon nebo pomoc.

Průběžně zařazovat logopedická cvičení na úpravu výslovnosti problémových hlásek, aby nastala fixace, automatizace vyslovování hlásek, a po té spontánní používání. Zařazovat věty a říkadla na písmena "r, ř" (Proč, proč, proč točívá se kolotoč. Mirek velkou radost má,

rád se na něm točívá. V pohádce jsou obři a v řece zas bobři. Bobře, bobře bobříku, nebojíš se obříků?).

Posilovat sluchové rozlišování koncové hlásky ve slově slovním fotbalem (řízek-kapr-rum-myš-šupina-ara).

Zařazovat cvičení na používání časové orientace. Popisovat obrázky z knížek, co děláme ráno, v poledne, večer. Co budeme dělat dnes, zítra.

K procvičování některých nedostatků používat knihu Diagnostika předškoláka od Jiřiny Klenkové a Heleny Kolbábkové.

Dbát na dodržování pravidel. Stále mu připomínat, že pravidla se dodržovat musí a agresivní chování je nesprávné. Domluvit se s rodiči na důsledné výchovné činnosti.

Neustále ho zaměstnávat a střídat činnosti.

2.4.2.3. Návrh č. 3

– Adéla

Je potřeba docvičovat a posilovat hrubou i jemnou motoriku. U hrubé motoriky se zaměříme na rozvíjení pohybových her (jízdy na kole, chytání míče, sbírání předmětů, zdolávání překážkových drah).

Dále budeme rozvíjet vnímání rovnováhy (chůze po kladině, skákání po jedné noze), prostorové a směrové vnímání (házení míčkem do košíku nebo na terč), využívat při hrách rytimizaci (vytleskávání).

U jemné motoriky se soustředit na rozepínání a zapínání knoflíků nebo zipů, zavazování tkaniček, sbírání drobných předmětů a ukládání do krabiček, navlékání korálků na šňůrku, stříhání nůžkami po vyznačené lince nejprve na měkkém papíře, později zkoušet čtvrtku. Zařazovat hry s provázky a tkaničkami, děláni uzlů, zavazování bot a provlékání destiček šňůrkami.

K posilování pravolevé orientace procvičovat různé pokyny (Ukaž na papíře zvířátko, které je napravo... Posad' se vlevo od Adama) a hru Kuba řekl (Kuba řekl dejte pravou ruku nahoru).

Sluchové vnímání posílit hrami (slovní fotbal na hlásky, rozlišování nesmyslných slov, poznávání předmětů podle jejich zvuku - cinkání klíčů, mačkání papíru).

U grafických dovedností dbát na správné sezení u stolu (Nohy na zemi pod stolem). Zdokonalit grafomotoriku cvičeními z pracovních sešitů pro předškoláky. Například od Gabriely a Milady Přikrylových: "Hrajeme si: Témata na celý rok" v mateřské škole používané. Doporučit rodičům procvičování grafomotoriky i doma, dle různých pracovních listů.

V kresbě se zaměřit na detaily a přesnost. Cvičení na přesnost – spojování čar podle značek v různých směrech, dávat pozor na přetahování. Nepoužívat fixy, raději pastelky nebo tužky s měkkou silnou tuhou.

Zaměřit se na koncentraci pozornosti. Schopnost soustředit se a zaměřit pozornost na činnost, naslouchat vyprávění druhého, poslouchat čtení pohádek a po té děj vyprávět, nevyrušovat a nezasahovat do řeči druhým, vydržet na místě.

2.4.2.4. Návrh č. 4

– Martin

Je potřeba docvičovat a posilovat grafomotoriku. Zařadit uvolňovací cviky ruky (rozcvičit ruce před kreslením – kroužením zápěstí, protřepávat ruce, spojovat prsty jeden po druhém do špetky k palci). Zdokonalovat ji cvičeními z pracovních sešitů pro předškoláky. Například od Gabriely a Milady Přikrylových: "Hrajeme si: Témata na celý rok" v mateřské škole používané.

Pro zdokonalení kresby geometrických tvarů, nejprve kreslit tvar ve vzduchu (volné zápěstí). Pak předkreslený tvar obtahovat prstem nad papírem, po papíře, nakonec pastelkou. Při kreslení dbát na vybarvování bez přetahování, správné proporce a detaily obrázku. Zařadíme cvičení na přesnost – střídání krátkých a dlouhých čar podle předlohy (plot vysoký, nízký).

Průběžně zařazovat logopedická cvičení na úpravu výslovnosti problémových hlásek, aby nastala automatizace vyslovování hlásek. Zařazovat věty a říkadla na písmeno "l" (Haló, haló, haló, motýlků je málo. Na loukách létají, léto k nám lákají), zpívání písní - -místo textu - lalala, děláme čertíka blablabla.

Zařazovat věty a říkadla na písmena "r, ř" (Brum, brum, brum, medvěd bourá dům). Posilovat sluchové rozlišování koncové hlásky ve slově slovním fotbalem (les-sako-olina-ananas-sumec-cecil).

Zařazovat cvičení na orientaci v čase. Popisovat obrázky z knížek, co děláme ráno, v

poledne, večer. Co budeme dělat dnes, zítra. Používat obrázky z knihy Diagnostika předškoláka od Jiřiny Klenkové a Heleny Kolbábkové.

Dbát na dodržování pravidel a důslednost ve výchovné činnosti. Domluvit se s rodiči, aby bylo jednotné působení. Připomínat mu, že pravidla se musí dodržovat.

Zařazovat hry s provázky a tkaničkami. Vázání uzlů, zavazování tkaniček na botě.

Posilovat koncentraci pozornosti, schopnost soustředit se. Naslouchat vyprávění, čtení pohádek a zajímavostí z knížek. Pouštění pohádek z CD. Po té vyprávět děj pohádky. Vydržet na místě. Z důvodu neklidu střídat činnosti a neustále zaměstnávat.

Při náznaku, že už ho činnost nebaví, nabídnout mu jinou práci nebo hru.

2.5. Shrnutí

Na základě skutečností, které jsem získala pomocí diagnostických metod u zkoumané skupiny, jsem zjistila, že vývoj tří dětí probíhá v mezích normy. Vzhledem k jejich věku dosahují výborných nebo dobrých výsledků. Pouze u jedné dívky jsou patrné menší odchylky ve sledovaných oblastech, ale postupným zráním se odchylky odstraní. Jedná se u ní o opožděný vývoj. Její výsledky jsou nyní podprůměrné.

Adélka, Adam i Martin mají výbornou paměť, logické myšlení, všeobecné znalosti, mají bohatou aktivní i pasivní slovní zásobu, matematickým pojmům rozumí, zajímají se o nové informace, orientují se běžném životě a v sebeobsluze jsou samostatní, což je zásluha nejen mateřské školy, ale i rodičů. U těchto dětí je vidět, že se jim rodina hodně věnuje. V ostatních oblastech dosahují dobrých výsledků. Je tedy potřeba posilovat a docvičovat jemnou a hrubou motoriku, grafomotoriku a sluchové rozlišování.

Michaela dosahuje podprůměrných výsledků. Z činností, které patří do hrubé motoriky ovládá jízdu na tříkolce. U Michaely je potřeba posilovat, docvičovat a zdokonalovat všechny oblasti. Důležitá je spolupráce mateřské školy s rodinou a jejím psychologem, kterého navštěvuje. Je otázka času, kdy se vyrovná svým vrstevníkům, protože její vývoj je opožděný.

Je zajímavé, že všechny čtyři děti nosí brýle a mají problém s koncentrací pozornosti a soustředěním. Můžeme si položit otázku, zda to, že se narodily dříve, než byl plánovaný termín porodu, že byly v inkubátoru, že cvičily Vojtovu metodu, ovlivnilo jejich další vývoj. Vývoj každého dítěte ovlivňuje prostředí, podmínky a výchovný styl.

Pro sledovanou skupinu dětí je nejlépe odpovídající výchovný styl demokratický, i když víme, že neexistuje čistý výchovný styl. Jeho cílem je podporovat iniciativu, udílet méně příkazů, působit spíše příkladem než tresty a zákazy (výchova vzorem). Učitelka je přístupná rozhovorům a má porozumění pro individualitu každého dítěte. Demokratické vedení má lepší účinky v chování a kázni a mezi dětmi navzájem.

ZÁVĚR

Bakalářská práce je zaměřena na pedagogické problémy dětí v mateřské škole.

Teoretická část celkově charakterizuje dítě předškolního věku, možné poruchy a problematiku vývoje a výchovy dvojčat.

Praktická část nás seznamuje s metodami použitými při výzkumném šetření, se sledovanými vzorky a průběhem výzkumného šetření.

Cílem práce bylo poznání osobnostních vlastností charakteristických způsobů chování a prožívání dětí. Vytvořila jsem relativně spolehlivé obrazy dětí a navrhla individuální opatření.

Dlouhodobým kvalitativním výzkumem jsem zjistila, že vývoj u sledované skupiny probíhá v mezích normy. Pouze u jedné dívky jsou patrné menší odchylky. Jedná se o opožděný vývoj, ale postupným zráním se odstraní. Přestože vývoj probíhá v mezích normy, výzkum ukázal v jakých oblastech mají sledované vzorky problémy. Ke zlepšení těchto problémů by bylo třeba, vést děti dle navrhnutých individuálních opatření a posilovat u každého dítěte slabší oblasti.

Je třeba spolupráce rodičů i učitelek. Důležité je jednotné působení a důsledné vedení.

Rodiče je dobré upozornit, že nastává problém v nějaké oblasti a společným úsilím se snažit ho odstranit. U sledované skupiny je největším problémem koncentrace pozornosti a soustředěnost.

Je nejen v zájmu učitelky, ale i v zájmu rodičů, vhodně děti motivovat k lepším výkonům, aby byli úspěšní vzhledem k jejich schopnostem a možnostem, v začátku školní docházky.

Díky této práci jsem získala nové informace o vývoji předškolních dětí, seznámila se s diagnostickými metodami a blíže poznala vybranou skupinu dětí a jejich rodiče.

Obzvláště zajímavé pro mě bylo zkoumat dvojčata.

Úkolem učitelek z mateřských školek je sledovat děti, vychovávat je, poskytovat jim správný vzor a spolupracovat s rodiči, protože výchovný proces by bez nich nefungoval.

A pokud nastane nějaký problém, je důležité ho ihned začít řešit.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- ALLEN, Eileen, MAROTZ, Lyn. *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let*. Praha: Portal, 2002. ISBN 80-7178-614-4
- LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada publishing s.r.o., 1998. ISBN 80-7169-195-X
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Praxe dětského psychologického poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-04-24526-9
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji dítěte*. Praha 7: Grada publishing a.s., 2005. ISBN 80-247-0870-1
- MUNDEN, Alison, ARCELUS Jon. *Poruchy pozornosti a hyperaktivita*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-625-X
- NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Praha 9: Nakladatelství Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1680-5
- RULÍKOVÁ VÍTKOVÁ, Klára. *Co nevíte o dvojčatech*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-807367-613-1
- RULÍKOVÁ, Klára. *Dvojčata, jejich vývoj a výchova*. Praha: Portál s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7367-401-4
- ŘÍČAN, Pavel, KREJČÍŘOVÁ, Dana a kolektiv. *Dětská klinická psychologie*. Praha 7: Grada publishing a.s., 2006. ISBN 80-247-1049-8
- SKUTIL, Martin a kol.. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7
- STUHLÍKOVÁ, Iva. *Základy psychologie emocí*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-282-9
- STUHLÍKOVÁ, Iva a kol.. *Zvládání emočních problémů školáků*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-534-2
- SVOBODA, Milan, KREJČÍŘOVÁ, Dana, VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-545-8
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, s.r.o., 2000. ISBN 80-7178-308-0
- ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X
- ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-514-1
- <http://www.naseporodnice.cz/dvojcata-vicercata>

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1 – Kresba postavy – Michaela
- Příloha č. 2. - Kresba postavy – Adam
- Příloha č. 3 – Kresba postavy – Adéla
- Příloha č. 4 – Kresba postavy – Martin
- Příloha č. 5 – Kresba postavy – Martin
- Příloha č. 6. - Michaela – grafo
- Příloha č. 7 – Adam – grafo
- Příloha č. 8 – Adéla – grafo
- Příloha č. 9 – Martin – geometrické tvary
- Příloha č. 10 – Michaela – grafo
- Příloha č. 11 – Adéla – grafo
- Příloha č. 12 – Michaela – hvězda a panenka
- Příloha č. 13 – Adam – dům
- Příloha č. 14 – Adéla – srdce
- Příloha č. 15 – Martin - pravolevá orientace
- Příloha č. 16 – grafický list vzor
- Příloha č. 17 – grafický list vzor

Příloha č. 1 – Kresba postavy – Michaela

Příloha č. 2. - Kresba postavy – Adam

Příloha č. 3 – Kresba postavy – Adéla

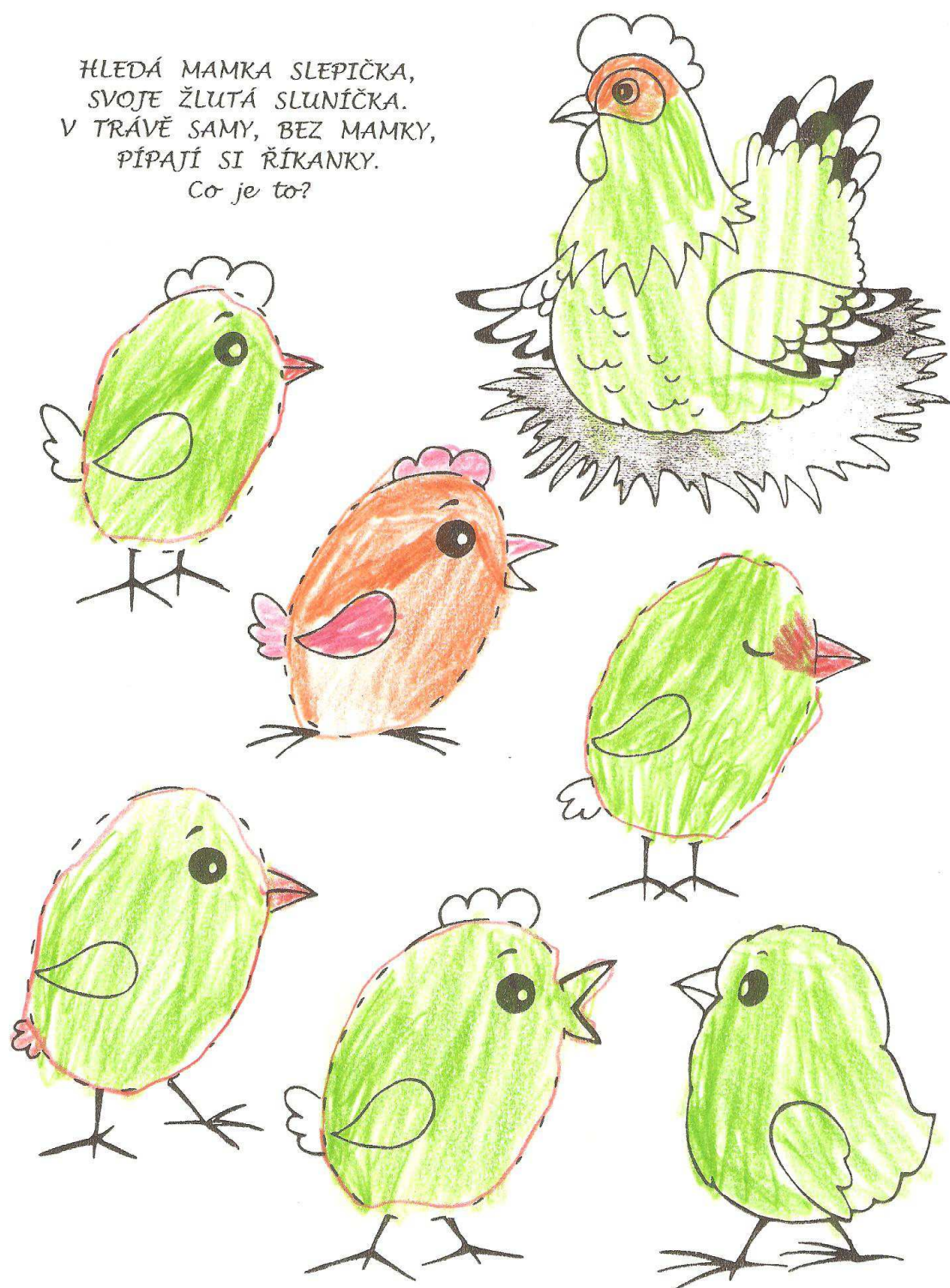
Příloha č. 4 – Kresba postavy – Martin

Příloha č. 5 – Kresba postavy – Martin

OVÁL šikmý

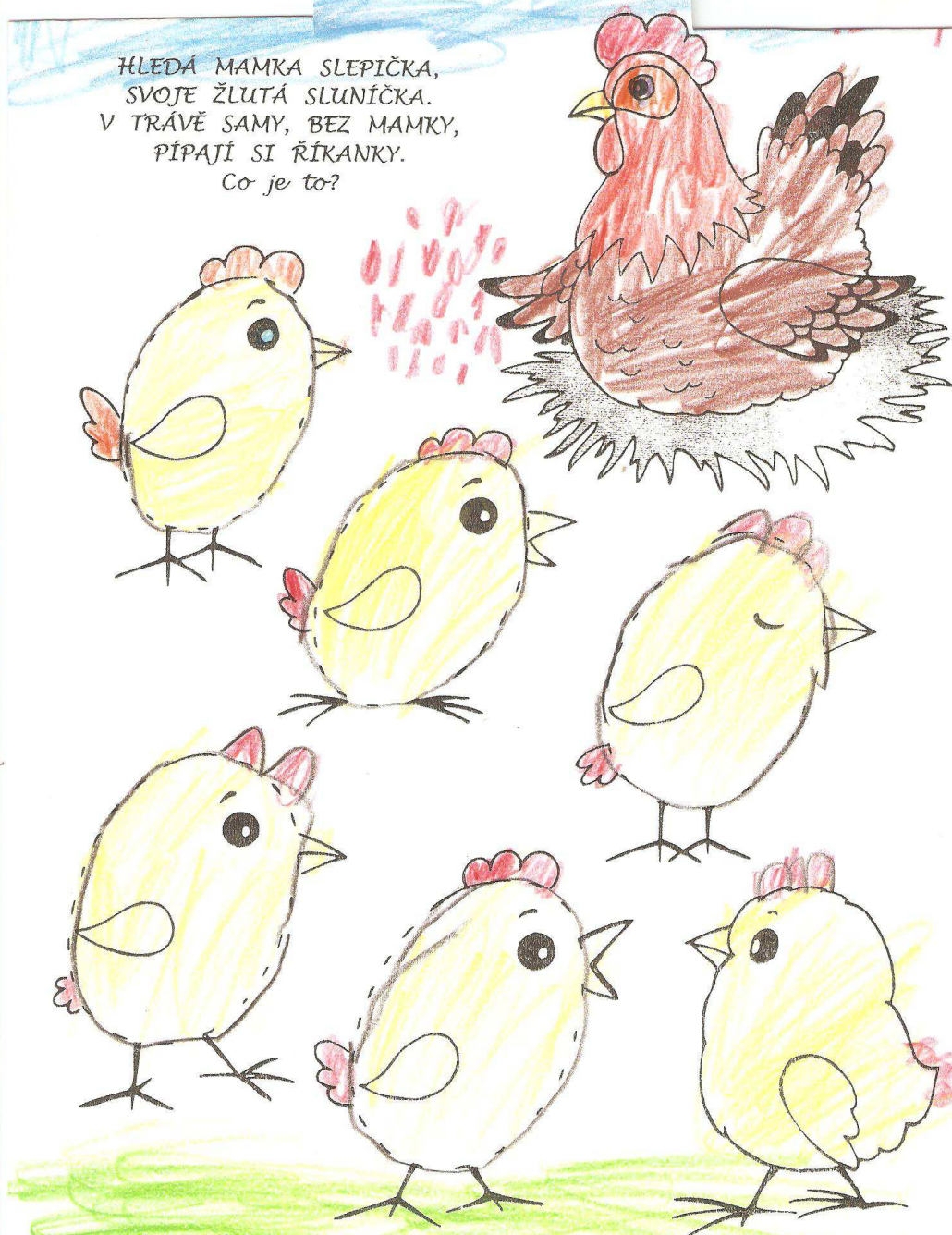
HLEDÁ MAMKA SLEPIČKA,
SVOJE ŽLUTÁ SLUNÍČKA.
V TRÁVĚ SAMY, BEZ MAMKY,
PÍPAJÍ SI ŘÍKANKY.
Co je to?

- Zkus kuřátka napodobit nejdřív prstem ve vzduchu a potom pomocí přerušovaných čar dokresli žluté ovály.

OVÁL šikmý

HLEDÁ MAMKA SLEPIČKA,
SVOJE ŽLUTÁ SLUNÍČKA.
V TRÁVĚ SAMY, BEZ MAMKY,
PÍPAJÍ SI ŘÍKANKY.
Co je to?

• Zkus kuřátka napodobit nejdřív prstem ve vzduchu a potom pomocí přerušovaných čar dokresli žluté ovály.

OVÁL šikmý

HLEDÁ MAMKA SLEPIČKA,
SVOJE ŽLUTÁ SLUNÍČKA.
V TRÁVĚ SAMY, BEZ MAMKY,
PÍPAJÍ SI ŘÍKANKY.
Co je to?

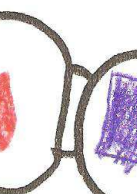
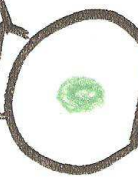
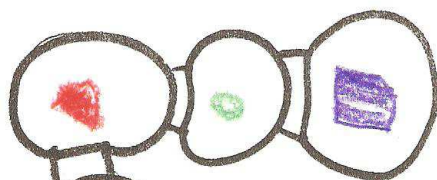
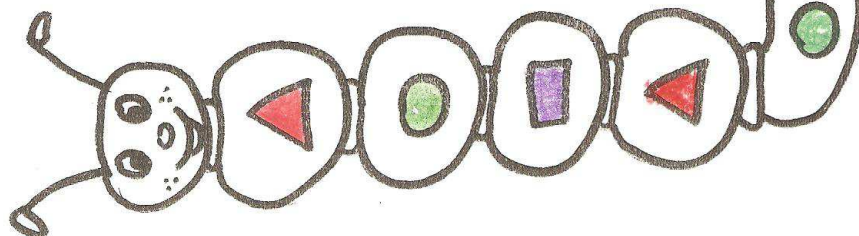
- Zkus kuřátka napodobit nejdřív prstem ve vzduchu a potom pomoci přerušovaných čar dokreslí žluté ovály.

8.

DOPLNĚ SPRÁVNĚ GEOMETRICKÉ

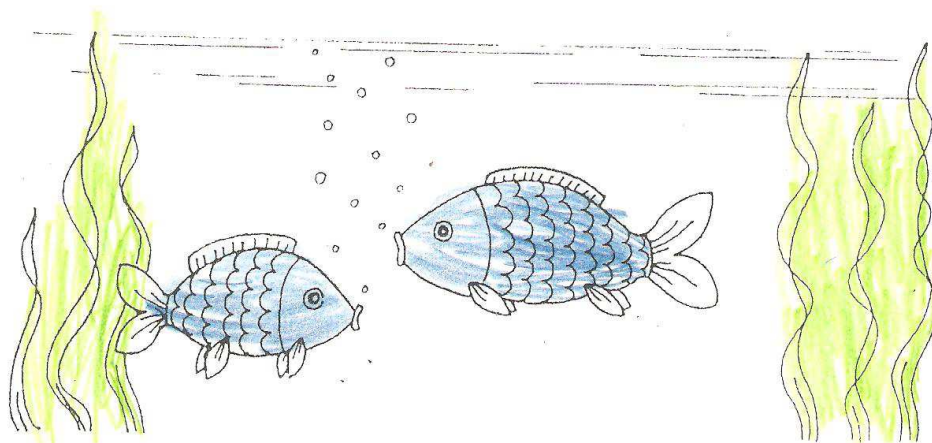
TVARY TAK, ABY LOGICKY NÁSLEDOVALY.

MARTIN

GABRIELA A MILADA PŘIKRYLOVY
HRAJEME SI: TÉMATA NA CELÝ ROK
TÉMA 40: TĚŠÍME SE NA PRÁZDNINY

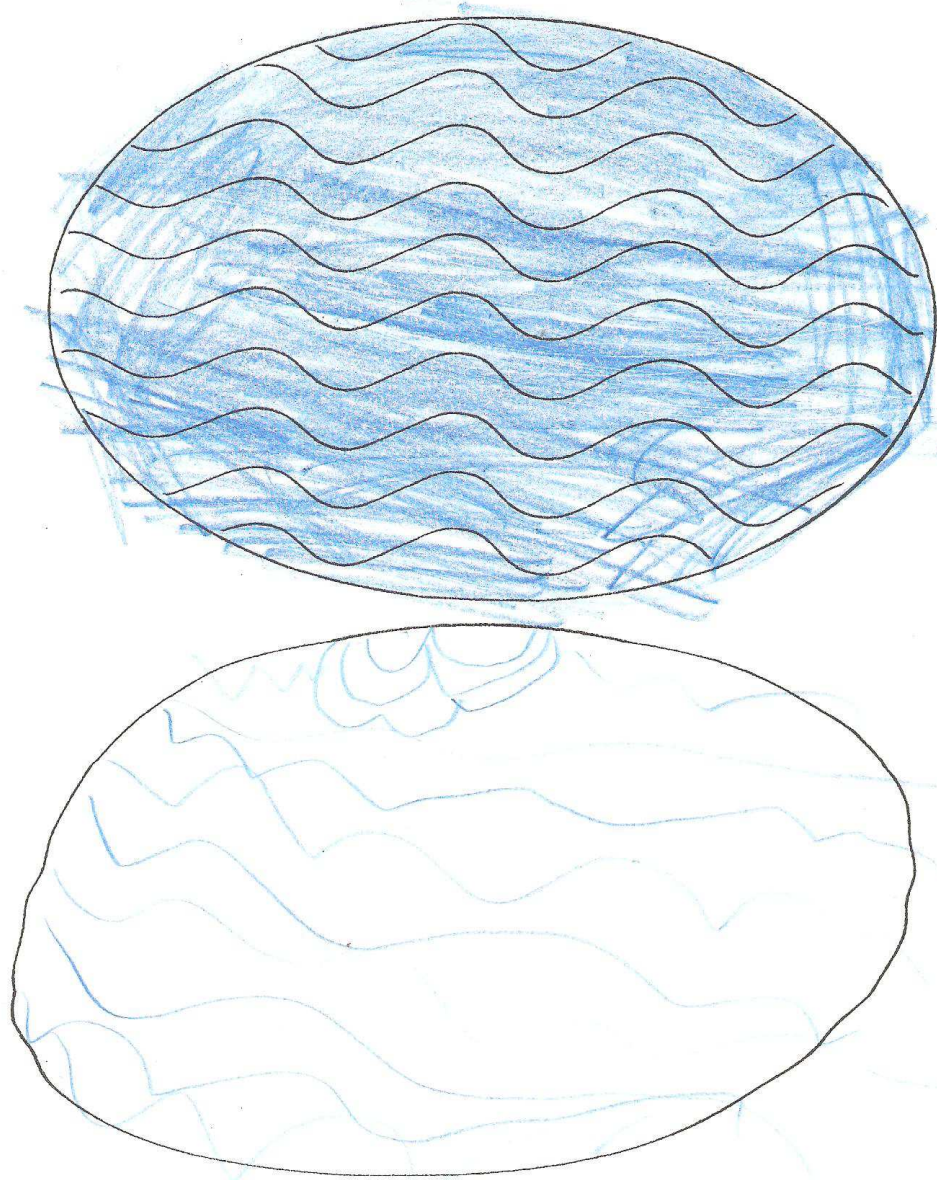
DOKRESLI, JAK ŘEKA TEČE

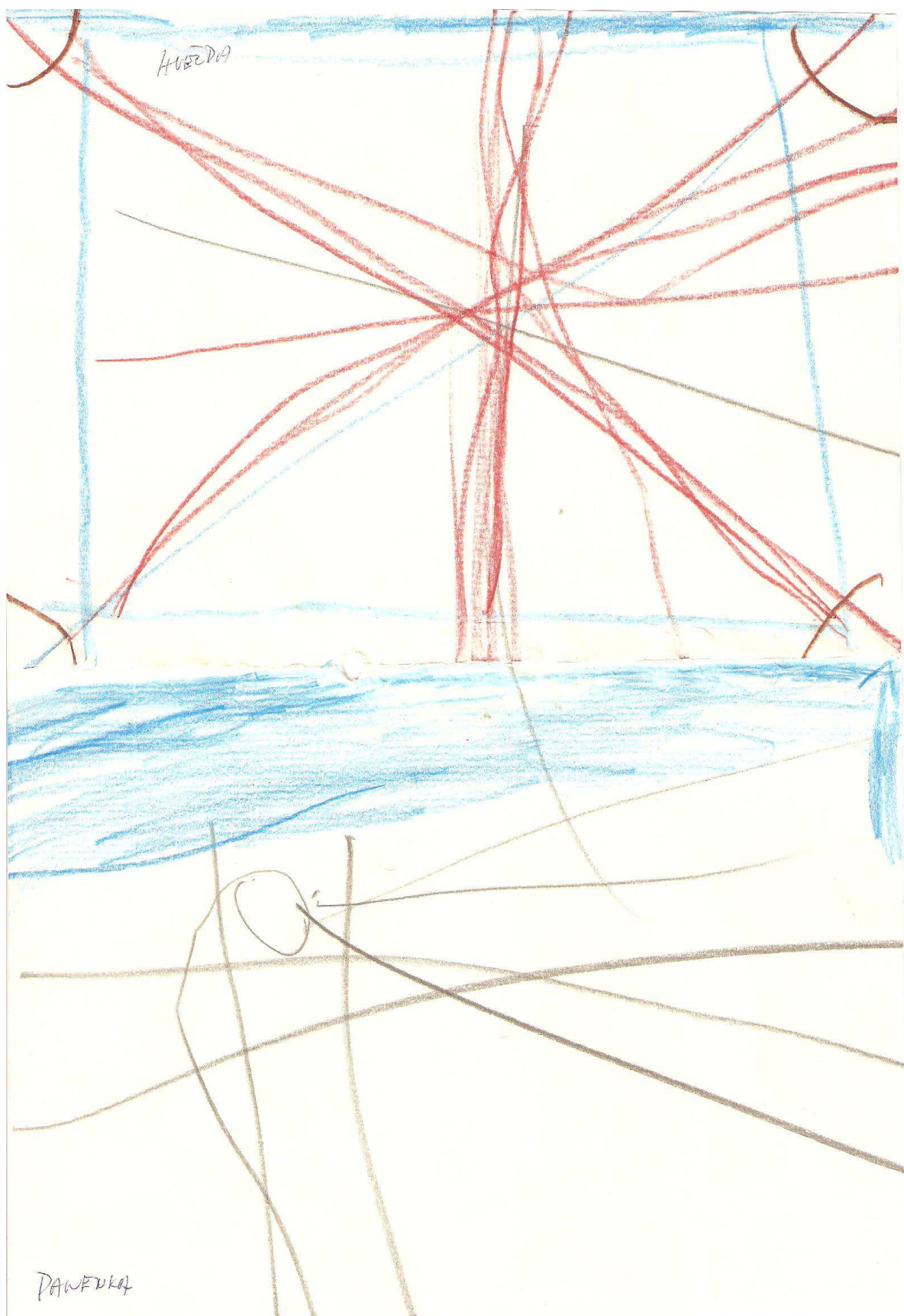
GABRIELA A MILADA PŘIKRYLOVY
HRAJEME SI: TÉMATA NA CELÝ ROK
TÉMA 39: JEDEME NA VÝLET

DOKRESLI VLNKY NA RYBNÍKU

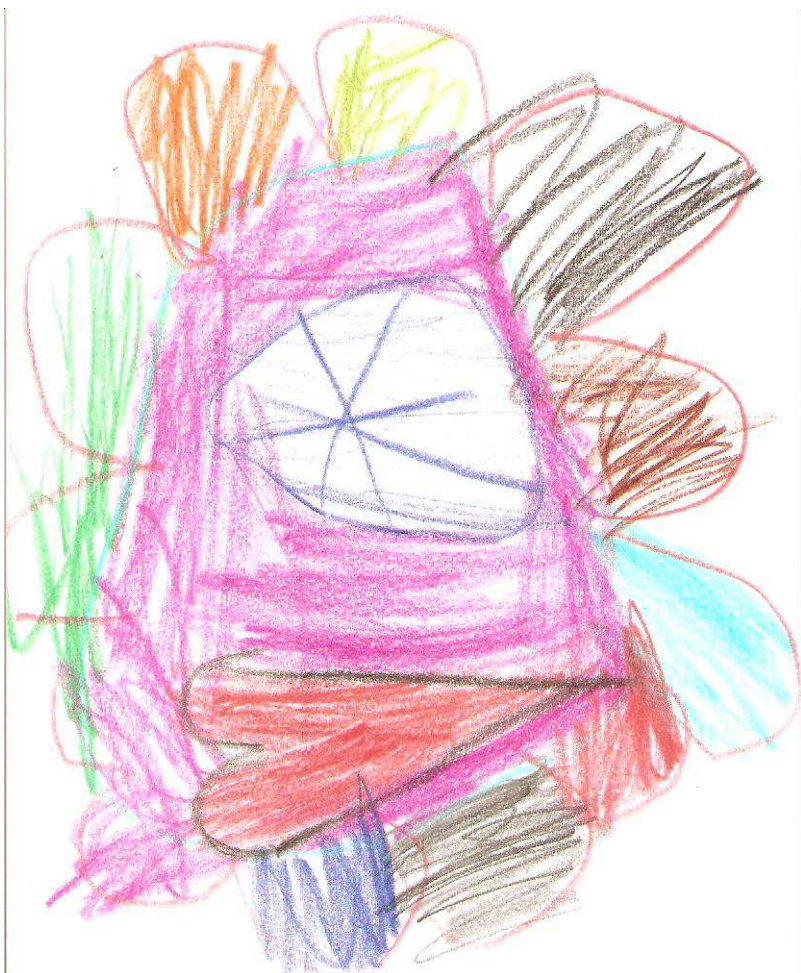
Příloha č. 11 – Adéla – grafo

Příloha č. 12 – Michaela – hvězda a panenka

Příloha č. 13 – Adam – dům

Příloha č. 14 – Adéla – srdce

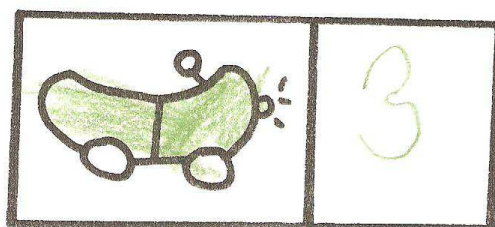
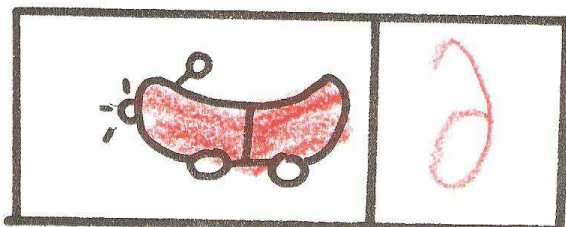
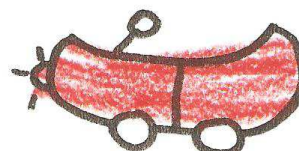
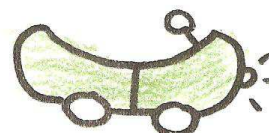
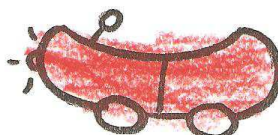
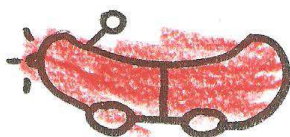
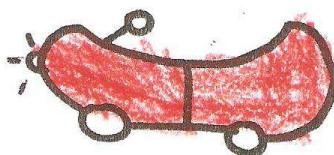
- AUTÍČKA, KTERÁ JEDOU DOLEVA
VYBARVĚTE ČERVENĚ.

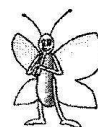
- AUTÍČKA, KTERÁ JEDOU DOPRAVA
VYBARVĚTE ZELENĚ.

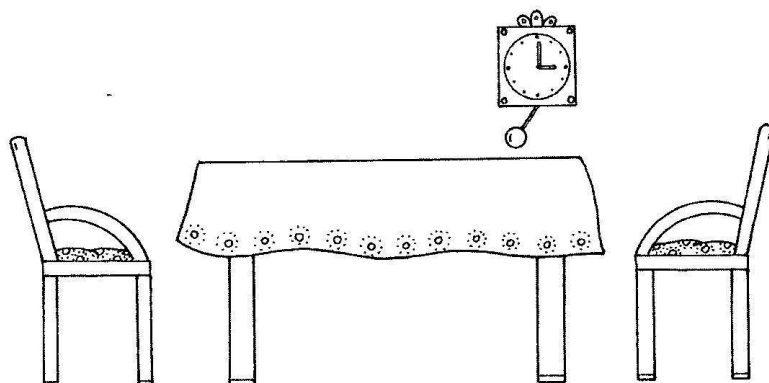
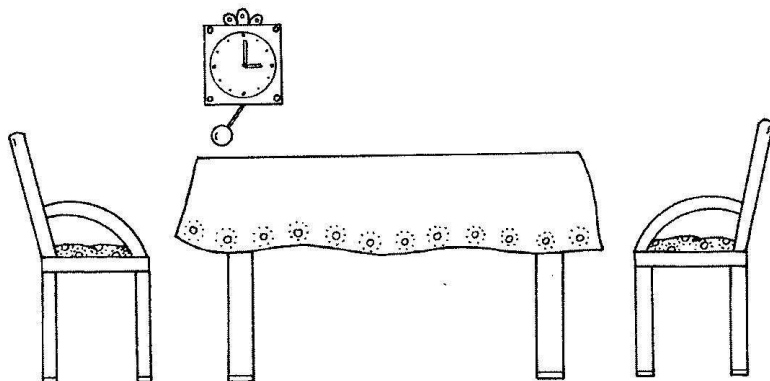
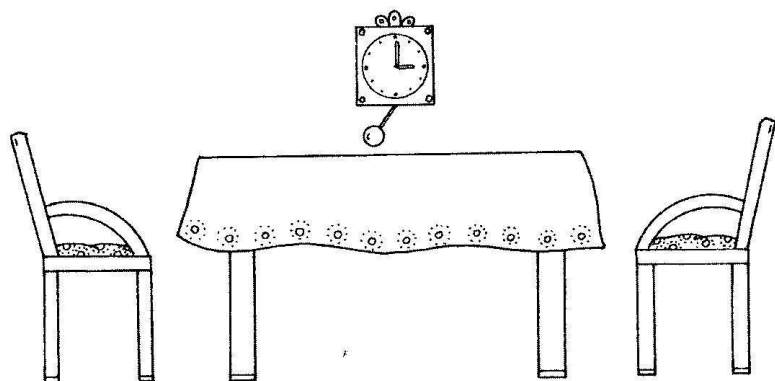
MARTIN

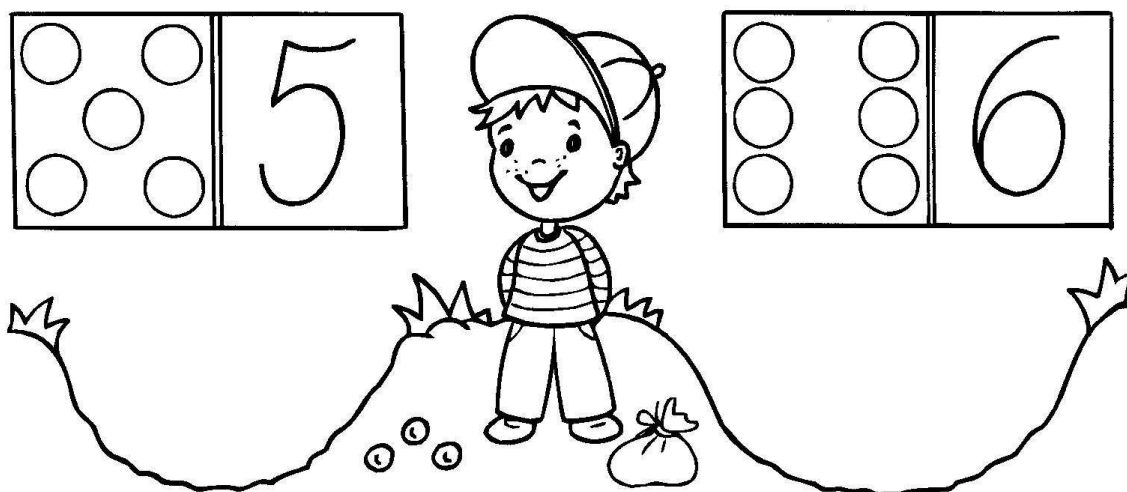
GABRIELA A MILADA PŘIKRYLOVY
HRAJEME SI : TÉMATA NA CELÝ ROK
TÉMA 15 : MOJE RODINA

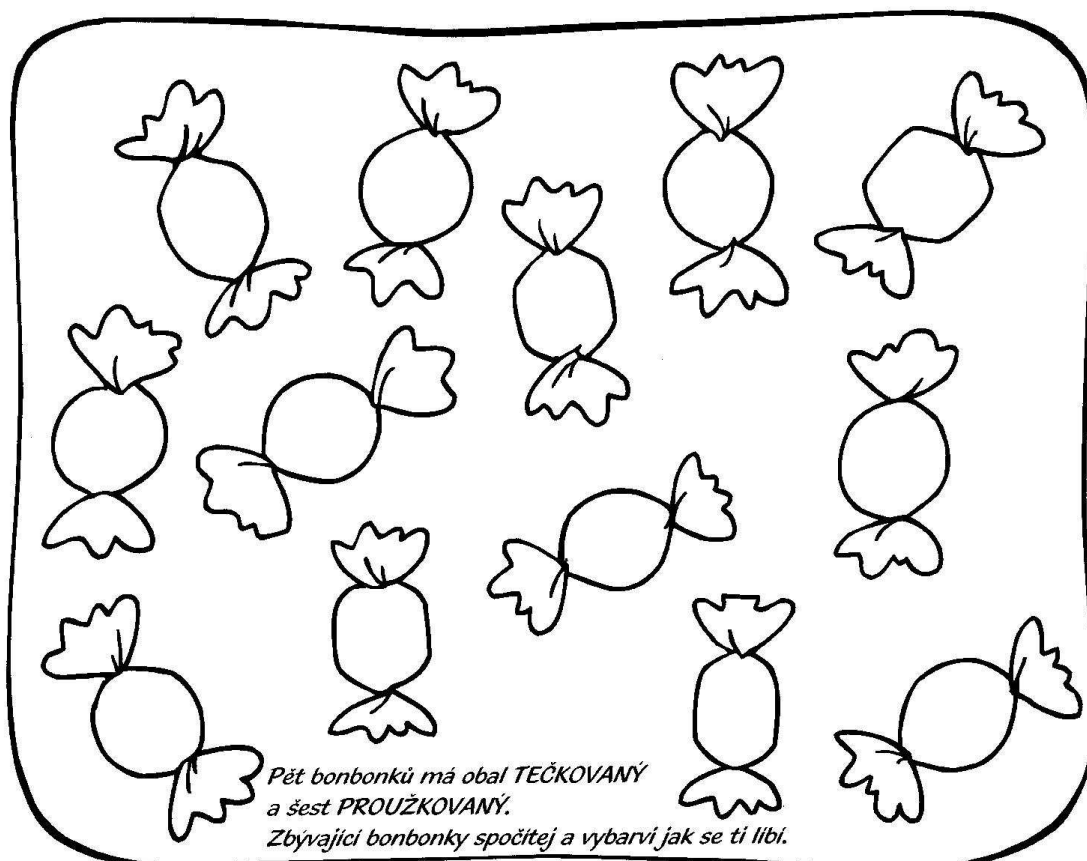
KDE HODINY VISÍ VLEVO NAD STOLEM. VYMALUJ SI OBRÁZEK

KOLIK JE 5 A KOLIK JE 6?

Do jedné jamky nakreslí 5 kuliček, do druhé 6.

- *Prohlubovat poznatky o počtu předmětů od 1- 6.*